

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

KOMPETENCE SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA A SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Bakalářská práce

Studijní program: B7506 – Speciální pedagogika
Studijní obor: 7506R029 – Speciální pedagogika pro vychovatele
Autor práce: **Daniela Majtyková**
Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Science, Humanities
and Education

COMPETENCIES OF SPECIAL PEDAGOGUE AND SOCIAL WORKER

Bachelor thesis

Study programme: B7506 – Special Education
Study branch: 7506R029 – Special Education for Educators
Author: **Daniela Majtyková**
Supervisor: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Daniela Majtyková**
Osobní číslo: **P10000048**
Studijní program: **B7506 Speciální pedagogika**
Studijní obor: **Speciální pedagogika pro vychovatele**
Název tématu: **Kompetence speciálního pedagoga a sociálního pracovníka**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl bakalářské práce: Zjistit podmínky pro vytvoření funkce školního sociálního pracovníka a zjistit možnosti spolupráce se speciálními pedagogy.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů

Metody: Dotazník

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- ALLEN-MARES, P., 2006. One hundred years: A historical analysis of social work service in the schools. School Social Work Journal, vol. 30, no. 3, s. 24-43. ISSN 0161-563.
- BARTOŇOVÁ, M., 2005. Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice. 1. vyd. Brno: MSD. ISBN 80-86633-37-3.
- ČÁMSKÝ, P., SEMBDNER, J., KRUTILOVÁ, D., 2011. Sociální služby v ČR v teorii a praxi. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0027-7.
- FONTANA, D., 2003. Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-626-8.
- HELUS, Z., 2007. Sociální psychologie pro pedagogy: sociální souvislosti života, socializace osobnosti, sociální psychologie rodiny. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1168-3.
- LABÁTH, V. 1999. Školská sociální práce. Potreba alebo rozmar Efeta, roč. 9, č. 3, s. 2. ISSN 1335-1397.
- MATULAYOVÁ, T., 2007. Školská sociální práce na Slovensku. Súčasný stav. In Pedagogika społeczna w Polsce po 1989 roku: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Katowice: Wydawnictwo Slaskiej Wyzej Sokoly Zarzadzania, 2007. ISBN 83-88789-13-9.
- PRŮCHA, J., 2009. Moderní pedagogika. 4. aktual. a dopl. vyd. Praha: Portál. ISBN 8071786314.
- SPECK, K., 2009. Schulsozialarbeit: eine einföhrung. 2. vyd. Stuttgart: UTB für wissenschaft. ISBN 978-3-8252-2929-0.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: 1. dubna 2012

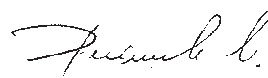
Termín odevzdání bakalářské práce: 26. dubna 2013

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 23. dubna 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, panu doc. PhDr.

Bohumilu Stejskalovi, CSc., za odborné vedení, poskytnutí cenných rad a připomínek při tvorbě této práce. Dále děkuji všem respondentům, kteří věnovali svůj čas na vyplnění dotazníku.

Název bakalářské práce: Kompetence speciálního pedagoga a sociálního pracovníka

Jméno a příjmení autora: Daniela Majtyková

Akademický rok odevzdání práce: 2014/2015

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá zjišťováním potřebnosti zavedení pozice školního sociálního pracovníka do systému českého školství a možných oblastí jeho práce a působení ve školách. V České republice není tato pozice dosud zavedena, avšak v zahraničí se již vyprofilovala na základě reflexe požadavků a školní sociální pracovník působí jako nezbytný pracovník školy. Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. Část teoretická objasňuje základní terminologii z oblasti speciální pedagogiky a oblasti sociální práce. Výzkumná část předkládá průzkumové šetření, které bylo uskutečněno kvantitativní metodou nestandardizovaného dotazníku a kvalitativní metodou řízeného rozhovoru. Dále výzkumná část předkládá výsledky šetření, jejich interpretaci a navržená opatření. Bakalářská práce přináší poznatky o potřebách zavedení pozice školního sociálního pracovníka. Pro zpracování tohoto tématu jsem se rozhodla z důvodu nárůstu nežádoucích změn v oblasti sociálně patologických jevů na školách.

Klíčová slova: inkluze, kompetence, speciální pedagog, sociální pracovník, školní sociální pracovník, poradenské služby.

Thesis topic: Competencies of special pedagogue and social worker

Autor: Daniela Majtyková

Academic year of thesis submission: 2014/2015

Thesis lecturer: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Annotation

This Bachelor's thesis is looking into the issue of necessity of establishing the position of a social worker in the Czech school system and their range of work and activities within the schools. The position of a school social worker doesn't exist in the Czech Republic yet but can be find in schools abroad. Such an employee became one of the fundamental members of the school staff. My Bachelor's thesis is divided into two parts, a theoretical one and a

research one. The theoretical part explains the basic vocabulary of special education and social work. The research part includes the used types of surveys (non-standardized questionnaire as the quantitative method and directed interview as the qualitative method) and their results, interpretation and proposed measures to be taken. My Bachelor's thesis points out the need of establishing a school social worker in Czech schools. I decided to look into this issue because of the increase of undesirable changes in the social pathology behaviour in Czech schools.

Key words: inclusion, competencies, SEN teacher (special education needs teacher), social worker, school social worker, counselling

Obsah

Seznam tabulek.....	9
Seznam grafů	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
Úvod	11
1 Speciální pedagogika	11
1.1 Jedinec se speciálními vzdělávacími potřebami	12
1.2 Speciální pedagog	12
1.3 Kompetence	13
1.4 Kompetence speciálního pedagoga.....	13
1.5 Integrace, inkluze	15
1.6 Instituce ke spolupráci	16
2 Proces socializace jako součást výchovně vzdělávacího procesu	17
2.1 Škola jako sociální systém	17
2.2 Sociální práce.....	18
2.3 Sociální pracovník	19
2.4 Sociální pedagogika	19
2.5 Školní sociální práce	20
2.6 Školní sociální pracovník.....	20
2.7 Sociální práce ve školách.....	21
2.8 Kompetence školního sociálního pracovníka	21
2.9 Sociálně patologické jevy na školách	24
3 Poradenství	26
3.1 Legislativa.....	27
VÝZKUMNÁ ČÁST.....	28
4 Cíl a výzkumné otázky	28
5 Popis výzkumného vzorku	28
Závěr	50
Navrhovaná opatření.....	51
Seznam použitých zdrojů.....	53
Seznam příloh	56

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Posouzení rodinného prostředí žáků v případě problémů

Tabulka č. 2: Prevence sociálně-patologických jevů ve škole

Tabulka č. 3: Spolupráce s rodinou žáka, orgány sociální péče a jinými institucemi a organizacemi

Tabulka č. 4: Zabezpečení poradenství

Tabulka č. 5: Pomoc žákům s emočními problémy, problémovým a poruchovým chováním

Tabulka č. 6: Propagace školy

Tabulka č. 7: Podíl školních sociálních pracovníků na řešení problémů žáků

Tabulka č. 8: Činnosti školních sociálních pracovníků

Tabulka č. 9: Cílové skupiny školního sociálního pracovníka

Tabulka č. 10: Cílové skupiny školního speciálního pedagoga

Tabulka č. 11: Argumenty ve prospěch ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků

Tabulka č. 12: Podmínky ustavení pozice školních sociálních pracovníků

Tabulka č. 13: Překážky ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků

Tabulka č. 14: Překážky ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků na úrovni odborných zaměstnanců

Seznam grafů

Graf č. 1: Posouzení rodinného prostředí žáků v případě problémů

Graf č. 2: Prevence sociálně-patologických jevů ve škole (%)

Graf č. 3: Spolupráce s rodinou žáka, orgány sociální péče a jinými institucemi a organizacemi (%)

Graf č. 4: Zabezpečení poradenství (%)

Graf č. 5: Pomoc žákům s emočními problémy, problémovým a poruchovým chováním (%)

Graf č. 6: Propagace školy (%)

Graf č. 7: Podíl školních sociálních pracovníků na řešení problémů žáků (%)

Graf č. 8: Činnosti školních sociálních pracovníků (%)

Graf č. 9: Cílové skupiny školního sociálního pracovníka (%)

Graf č. 10: Cílové skupiny školního speciálního pedagoga (%)

Graf č. 11: Argumenty ve prospěch ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků

Graf č. 12: Podmínky ustavení pozice školních sociálních pracovníků

Graf č. 13: Překážky ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků

Graf č. 14: Překážky ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků na úrovni odborných zaměstnanců

TEORETICKÁ ČÁST

Úvod

Doba po roce 1989 přinesla spoustu zásadních proměn společnosti. Vstup do EU, rychlý rozvoj techniky, otevření hranic – to vše znamená současně velký přínos pro společnost i jedince, zároveň však musíme vidět i nežádoucí důsledky těchto změn. Není možné, aby se tyto změny neprojevyly i v oblasti školství, vzdělávání a výchovy. Společnost se kategorizovala, rozevírají se pomyslné nůžky v ekonomickém zázemí rodin, dostupnost drog, množství přistěhovalců, šikana, záškoláctví je v současnosti velké téma a hledají se cesty, jak s nežádoucími jevy pracovat. Speciální pedagogika směřuje spíše k osobnosti jedince s postižením a ukazuje se čím dál větší potřeba odborníků, kteří ovládají mechanismy práce se skupinou a intervnují do prostředí jedince, a to v mikro, mezo i makrosociálním prostředí. Je třeba, aby intervence byla kontinuální. Tato bakalářská práce se zabývá mapováním potřeb zavedení pozice školního sociálního pracovníka a oblastmi spolupráce se speciálními pedagogy.

1 Speciální pedagogika

Termín „speciální pedagogika“ použil poprvé v r. 1957 Bohumír Popelář a začal se prosazovat v řadě zemí. Obor, název i pojetí speciální pedagogiky se v průběhu historie vyvíjí. Jako teoretická disciplína začala být uznávána na přelomu 19. a 20. století. V současnosti se tento obor zabývá jedincem se znevýhodněním od narození až po stáří.

Speciální pedagogika je speciální vědní obor, který se zabývá zákonitostmi výchovy, vzdělání a pracovního uplatnění jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle výkladu v Pedagogickém slovníku – Průcha, Walterová, Mareš je speciální pedagogika *„vědní obor, který se zabývá teorií a praxí rozvoje, výchovy a vzdělávání jedinců postižených různými nedostatky tělesnými, smyslovými, duševními nebo poruchami chování.“ Zabývá se výchovou a vzděláváním zdravotně a sociálně znevýhodněných osob a řešením výzkumných problémů oboru. Za osoby se zdravotním znevýhodněním považuje jedince postižené, handicapované / v překladu = nevýhoda, nerovnost podmínek/, nebo – pokud se jedná o jedince v období školního vzdělávání – pracuje i s termínem „dítě se speciálními vzdělávacími potřebami“.*

1.1 Jedinec se speciálními vzdělávacími potřebami

Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním. Zdravotním postižením je pro účely školského zákona myšleno mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování. Zdravotním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání. Sociálním znevýhodněním je myšleno rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení (§ 16 Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (*školský zákon*)).

V rezortu práce a sociálních věcí se pro účely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách rozumí:

zdravotním postižením - tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby;

sociálním vyloučením - vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace (Žežulková, s. 11)

1.2 Speciální pedagog

Současný pedagog odpovídá za rozvoj a utváření osobnosti jedinců, za zvládnutí sociální role a přípravu na role budoucí. Cílem práce pedagogů, psychologů, sociálních pracovníků i jiných odborníků je vždy prospěch dítěte. Tyto úkoly kladou velké nároky na odborné i osobní kvality pedagoga.

Speciální pedagog podle platných zákonů ČR získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd.

Činnost speciálního pedagoga ve škole je samostatná poradenská činnost, která není přímou součástí vzdělávací činnosti školy. Školní speciální pedagog (ŠSP) vykonává činnosti zaměřené na odbornou podporu integrovaných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a všech ostatních žáků, kteří potřebují speciálně pedagogickou podporu a péči založenou na krátkodobých či dlouhodobých podpůrných opatřeních. ŠSP nabízí spolupráci pedagogům v mnoha oblastech, se kterými běžný pedagog nemá možnost ani kompetence cíleně a odborně pracovat. Snaha ředitelů škol získat pro svou školu odborníka v podobě speciálního pedagoga v posledních letech stále roste, jelikož se tato pozice v hlavním vzdělávacím proudu jeví jako velice přínosná a zásadní (Štrachová).

Speciální pedagog je nejvhodnější odborník pro transformaci medicínských a/nebo psychologických poznatků do pedagogické praxe (Pedagogická intervence u žáků ZŠ. 2010, s. 26).

1.3 Kompetence

Termín „kompetence“ pochází z latinského výrazu *competens*, tj. vhodný, příhodný, náležitý. V češtině, podle Otty (1905), jednat kompetentně je chápáno jako „*jednat odpovědně a se znalostí věcí*“. Být kompetentní má v češtině konotaci mít účinnou pravomoc a vědět, jak jednat, doslovně „být způsobilý, oprávněný“ (Otto, 1905).

Jedná se tedy o charakteristiku osoby, která je vybavena konkrétními znalostmi, vědomostmi, postoji a pravomocemi. Ke kompetenci patří skutečnost, že na základě souhrnu těchto dílčích složek je osoba schopna samostatně jednat.

Pro potřeby této práce můžeme chápat pojem kompetence i z jiného úhlu. Hroník (2006., s. 29) vnímá kompetence jako způsobilost, jako soubor znalostí, dovedností, zkušeností, postojů, hodnot a vlastností, jinak řečeno soubor určitých předpokladů k vykonávání určité činnosti.

1.4 Kompetence speciálního pedagoga

Speciální pedagog vykonává přímou i nepřímou pedagogickou činnost v oblasti speciální pedagogiky. Kompetence k této specifické práci získal absolvováním vysokoškolského vzdělání v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřených na speciální pedagogiku, absolvováním specializací v rámci pregraduálního studia a dalších příslušných výcviků nebo jiných vzdělávacích

programů. Splňuje standardy, které jsou specifikovány zákonem 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

Depistážní činnosti

Vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Diagnostické a intervenční činnosti

- diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb žáků (realizace vyšetření, dotazníků, pozorování, screeningů, anamnézy)
- individuální práce se žákem (realizace speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činností reedukačních, kompenzačních, stimulačních)
- provádění speciálně pedagogických vzdělávacích činností, činností reedukačních, kompenzačních, stimulačních se skupinou žáků
- konzultace s pedagogy zaměřené na přípravu a vytvoření individuálního vzdělávacího plánu
- konzultace s pedagogy a rodiči zaměřené na průběžné vyhodnocování navržených podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- průběžná komunikace a kontakty s rodinou žáka se speciálními vzdělávacími potřebami
- speciálně pedagogické poradenské intervence a služby pro žáky, rodiče, pedagogické pracovníky školy
- konzultace a aktivity se žáky, rodiči a pedagogy se zaměřením na kariérové poradenství
- metodické a koordinační činnosti
- konzultace s pedagogy k přípravě a průběžné úpravě podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole
- konzultace a přímé metodické činnosti pro pedagogické pracovníky školy
- konzultace a přímé metodické vedení asistentů pedagoga ve škole

V procesu diagnostiky, edukace, socializace a všech ostatních činnostech spolupracuje s dalšími odborníky.

1.5 Integrace, inkluze

V současné době přestává být podle Žežulkové (s. 16) výchova a vzdělávání žáků a studentů se znevýhodněním doménou speciálních škol a zařízení. Dříve bylo postižení chápáno podle lékařské terminologie jako kategorie (budovaly se školy pro mentálně, tělesně, sluchově, ... postižené), nyní se vychází spíše ze stupně a hloubky postižení, postižení se chápe jako dimenze (rozměr). Cílem speciální pedagogiky je prosazovat tendence, aby žáci s lehčím a středně těžkým postižením byli integrováni a vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu na běžných školách.

Každý člověk s postižením potřebuje individuální míru pomoci, kompenzace – souboru opatření, které mu pomohou realizovat jeho osobní potřeby.

V pedagogickém slovníku je pojem **integrace** (integrované vzdělávání) vysvětlen takto:

„Integrované vzdělávání jsou přístupy a způsoby zapojení žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol. Cílem je poskytnout i žákům s těžkými a trvalými zdravotními postiženími společnou zkušenost s jejich zdravými vrstevníky a přitom respektovat jejich specifické potřeby. V zahraničí je rozšířeno, od počátku 90. let se postupně uplatňuje i v ČR. Má různé stupně: od oddělených speciálních tříd na běžné škole až po individuální zařazení žáka do libovolné školní třídy. Na základních školách zhruba polovina postižených žáků je začleněna do integrovaného vzdělávání” (Průcha, Walterová, Mareš 2003, s 87).

Inkluze je ve spojení se vzděláváním a socializací dětí a mládeže stále častějším tématem nejen mezi odbornou veřejností. Z praktického hlediska i vzhledem k času, který jedinec stráví v edukačním procesu a v sociální skupině, je inkluzivní přístup zásadní pro formování osobnosti. *Inkluze začíná tím, že připustíme odlišnosti mezi studenty. Při vývoji inkluzivních přístupů k výuce a učení se staví na respektování těchto odlišností. To může znamenat rozsáhlé změny ve třídách, ve sborovnách, na hřištích a ve vztazích s rodiči/pečovateli. Dítě nebo mladý člověk nás musí zajímat z pohledu celé osobnosti. Inkluze spočívá ve vytváření školního prostředí, které je podnětné pro učitele i studenty, a v budování komunit, které podporují a oceňují jejich úspěchy. Inkluze ovšem spočívá i v rozvíjení lidského společenství z širšího pohledu. Školy mohou spolu s dalšími organizacemi a občany zlepšovat vzdělávací příležitosti a sociální podmínky v místech, kde působí* (Ukazatel inkluze, s. 8).

Hájková uvádí, že „pojem inkluze vychází z angl. inclusion, což znamená zahrnutí, v širším pojetí příslušnost k celku. Inkluze není jen optimalizovaná a rozšířená integrace. Jedná se o koncept, podle kterého by všechny děti měly navštěvovat třídy hlavního vzdělávacího proudu, a to bez ohledu na stupeň postižení.

Inkluzivní pedagogiku pak popisuje jako *pedagogiku prosazující otevřenou, individualizovanou a na individuální schopnosti dítěte orientovanou podobu učebních procesů bez statických výkonnostních norem a umožňující zohlednění specifických vzdělávacích potřeb žáků v heterogenních učebních skupinách. Jako didakticko-metodické východisko prosazuje vnitřní diferenciaci a individualizaci vyučování, otevřenost vyučování, orientaci na obec a komunitu. Všichni žáci a pracovníci školy jsou stejně důležití* (Ukazatel inkluze s. 8).

Podle Heluse (2007, s. 218) je součástí inkluze a inkluzivní školy kromě zahrnutí všech individualit žáků, jejich schopností a zájmů a výchozích rodinných a kulturních prostředí i koncepční podpora umění žít spolu.

Téma integrace a inkuzivního vzdělávání se bezprostředně dotýká funkce speciálního pedagoga a případně sociálního pracovníka na školách. Hlavním cílem je integrace, tedy začlenění těchto osob do společnosti, a přechází v inkluzi, která předpokládá úplné splynutí s většinovou populací.

1.6 Instituce ke spolupráci

Školy v rámci procesu edukace i socializace spolupracují s dalšími subjekty. Jsou to:

Pedagogicko-psychologické poradny

Střediska výchovné péče

Speciálně pedagogická centra

Odbor sociálně-právní ochrany dítěte

Policie ČR

Nestátní neziskové organizace

(Pedagogická intervence u žáků ZŠ 2010, s. 27-33)

2 Proces socializace jako součást výchovně vzdělávacího procesu

Škola je součástí širšího sociálního prostředí a významně se posílí na vývoji a rozvoji lidského jedince (Gillernová, 2012 s. 9). Vzdělávání je mezilidská interakce a socializace jedince probíhá neustále, tedy i v prostředí školního vzdělávání. Žáci, učitelé i všichni ostatní, kteří se denně setkávají v prostředí škol, zůstávají v průběhu vyučovacího procesu ve svých rolích a pozicích z oblasti sociální. Kromě edukace probíhají ve školách socializační procesy.

Škola představuje specifické a důležité socializační prostředí, ve kterém socializační vlivy zahrnují jak působení učitele, tak vrstevnické skupiny. Pro jedince je důležitá tím, že proces socializace je profesně podpořen, ovlivňuje jej dlouhodobě, systematicky a cílevědomě. (Gillernová, 2012 s. 17). Důležitým činitelem jsou i rodiny dětí. Rodiče školní docházku nějakým způsobem prožívají a interpretují, mají názor na společnost, školu, učitele. Jejich postoje se určitým způsobem projevují a mají na dítě nezanedbatelný vliv (Vágnerová, 2005 s. 26).

V praxi českého školství v současné době není poskytování sociálních služeb běžné ani legislativně možné. V době probíhající integrace a inkluze v celé oblasti školství a vzdělávání se množí okruhy a témata, kde by odborník se vzděláním v sociálních vědách mohl pozitivně přispět k utváření vztahů, k prevenci školního selhání z důvodu sociálních potíží i k celkovému zlepšení klimatu ve školách.

2.1 Škola jako sociální systém

Langová (2005) uvádí, že na školu můžeme pohlížet jako na sociální systém, který má svůj sociokulturní kontext. Sociální prostředí školy tvoří učitelé a žáci a ostatní zaměstnanci školy. Součástí tohoto systému je i kultura a hodnotový systém společnosti jako celku v oblasti, v níž se konkrétní škola nachází. Výchovné, vzdělávací i socializační klima školy se liší díky rozdílným oblastem, v nichž jsou umístěny, tedy díky rozdílné struktuře obyvatelstva, ekonomickému a kulturnímu zázemí dané oblasti. Dále je utvářeno také socioekonomickým, národnostním a etnickým původem žáků i učitelů. Působí zde také vliv sociálních tříd, které na život školy působí prostřednictvím tlaků a nároků přenášovaných na vedení školy, učitele i žáky. Dalším působícím faktorem jsou kontrolní orgány, případně spolupracující instituce a další organizace.

Postoj dětí a žáků k roli a funkci školy ve společnosti i jejich životě významně ovlivňuje názor rodičů. Promítá se do sociálního chování ve škole. *Učitelé se obvykle*

zajímají o vztahy mezi rodiči, rodiči a dětmi, dětmi mezi sebou, o postoje rodičů k žákovi, o životní filosofii a výchovné praktiky rodičů, jejich ekonomickou situaci v souvislosti se slabým výkonem a s vyhraněnými, případně neobvyklými projevy nevhodného sociálního chování žáků ve škole (Langová a kol. 2005, s. 58). Autorka se dále zmiňuje též o potřebě systematicky budovat partnerské vztahy s rodiči žáků. Přispívá k tomu promyšlená, jasná a vlídná komunikace mezi školou a rodiči a měla by být zaměřená spíše na věcný popis skutečných projevů chování, než založená na osobních dojmech a interpretacích. Rodiče jsou vždy významnou součástí kontextu působení sociálního chování a učení žáků. Styl partnerství školy a rodiny se mění v souvislosti s věkem dětí.

2.2 Sociální práce

Pojem sociální práce není podle Matouška (s. 214, 2003) v současné legislativě ČR přesně vymezen. Sociální práce je zároveň společenskovední disciplína a oblast praktické činnosti. Jejím cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Opírá se o rámec společenské solidarity. Cílovou skupinu tvoří jednotlivci, rodiny, skupiny, komunity. Cílem činnosti a intervence sociálních pracovníků je dosáhnout u cílové skupiny způsobilosti k sociálnímu uplatnění a vytváření podmínek pro sociální uplatnění. Sociální službou se podle zákona O sociálních službách rozumí činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.

Sociální práce je právně ukotvena zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Gulová považuje za hlavní cíle zákona:

- *podporovat proces sociálního začlenění*
- *vytvořit podmínky pro uspokojování oprávněných potřeb lidí, kteří jsou oslabeni v jejich prosazování*
- *zabezpečit základní rámec k zajištění potřebné podpory a pomoci.*

Obecným cílem je podpora začlenění lidí v nepříznivé sociální situaci a předcházení vyloučení ze společnosti (Gulová 2011, s. 31).

2.3 Sociální pracovník

Podle § 109 zákona O sociálních službách sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb.

2.4 Sociální pedagogika

Sociální pedagogika je považována za celkem mladý obor. Její pojetí se vyvíjí a mění v závislosti na chápání pojmu **sociální**. Při charakterizování pojmu sociální pedagogika je nutné vyjít ze dvou základních oblastí: sociální a pedagogické. Tyto oblasti jsou dány podmínkami společnosti a situacemi, které mohou komplikovat optimální socializaci jedince a změnami prostředí, které ovlivňují výchovně vzdělávací proces.

Sociální pedagogika je aplikovanou pedagogickou disciplínou, je nutné ji nahlížet v kontextu ostatních pedagogických, sociálních psychologických a humanitních věd. (Pospíšil, 2013 s. 27 Sociální pedagogika v teorii a praxi). Cílem sociální pedagogiky je optimální fungování jedince v rámci prostředí, předmětem sociální pedagogiky je podle různého zájmu jedince s možnostmi společnosti. Cílovou skupinou v této práci jsou rizikové a sociálně znevýhodnění jedinci (Potměšilová, 2013, s. 9-12).

Obor sociální pedagogiky má v oblasti pedagogického oboru značnou samostatnost jak obsahovou, tak metodologickou, přesto přímo souvisí s cílem výchovy a vzdělávání. Jde jí o *posun k přesahu stávající existence člověka* (Potměšilová 2013, s. 35).

V určitých bodech jsou podle Gulové (2011, s. 70) sociální práce a sociální pedagogika podobné disciplíny. Shodují se zejména v pojetí cílových skupin. Odlišují se však v mechanismech metod, v cílech i úkolech. Metody sociální pedagogiky vycházejí především z pedagogiky volného času a působí především v oblasti prevence. Svůj výraznější teoretický základ si sociální pedagogika teprve vytváří.

Sociální práce má vzhledem k svému vývoji propracovanější teorii i praxi než sociální pedagogika a v našich podmínkách ji vnímáme jako intervenci do náročné situace klienta. Klienty jsou jedinci i skupiny, které často nemají motivaci ke změnám.

Pro obě oblasti, sociální práci i sociální pedagogiku, chybí výraznější lobby zájmových skupin, které by se je snažily protlačit mezi ostatní disciplíny. Prozatím jim výrazně konkuruje speciální pedagogika (Gulová, 2011, s. 71). Sociální práce i sociální pedagogika jsou chápány jako dva svébytné obory, jež nelze zaměňovat.

2.5 Školní sociální práce

Vymezení pojmu školní sociální práce je možné z různých hledisek. K vymezování pojmu dochází na základě potřeb daného státu, oblasti či regionu. V USA je školní sociální práce popisována jako cenná a nedílná součást vzdělávání všech dětí, propojení škol, rodin a komunit (SSWA, 2013).

Pro potřeby této práce můžeme využít i definice Tokárové a Matulayové, které prezentují školní sociální práci jako samostatnou oblast sociální práce a uvádí, že *„jádro moderní školní práce představují následující pracovní oblasti: poradenství a případová práce, sociálně-pedagogicky orientovaná práce se skupinou a projekty, síťování a orientace na komunitu, volnočasové aktivity, rozvoj školy a inovace, práce s rodiči, prevence násilí, doprovod žáků při přechodu ze školy na trh práce aj.“* (Tokárová, Matulayová, 2013, s. 470).

Cutiová (2008, s. 29-32) pojímá školní sociální práci z pohledu možnosti poskytovat sociální služby na půdě školy hlavně na poli prevence a intervence.

I z malé ukázky je vidět, že autoři shodně hovoří o propojení, spolupráci a komunikaci mezi školou, rodinou a komunitou.

2.6 Školní sociální pracovník

Podle platné legislativy ČR je možné poskytování sociálních služeb na základě zákona č. 108/2006 O sociálních službách. Pokud by škola chtěla zavést pozici sociálního pracovníka, bylo by nutné školu zaregistrovat jako poskytovatele sociálních služeb.

Ve prospěch zavedení této pozice hovoří zvyšující se výskyt sociálně-patologických jevů u žáků i v jejich rodinách, zvětšující se sociální rozdíly v oblasti ekonomické a s tím související sociální exkluze některých rodin (Labáth, 1999, s. 2). *Sociální postavení rodiny je např. definováno pracovním zařazením rodičů, jejich příjmy a místem bydliště* (Nekonečný, 1999).

Touto problematikou se v současné době musejí zabývat učitelé. Rostou nároky na orientaci v sociální problematice i počet nutných intervencí a je nereálné chtít po pedagozích zvládat celou šíři práce v oblasti vzdělávání i sociální v potřebné kvalitě. Odborníkem na sociální prostředí je školní sociální pracovník a ten toto prostředí posuzuje ve dvou rovinách.

- 1. Ovládá mechanismy dynamiky skupin, zná rizika i potenciály sociálních vztahů, je schopný posoudit vliv sociálního prostředí na jedince, má poznatky o etiologii ohrožení dětí a mládeže sociálně patologickými jevy.*
- 2. Sociální pracovník ovládá mechanismy ovlivňování sociálního prostředí, prací se skupinou, výsledků dosahuje především propojením školní práce a mimoškolních aktivit, se školou pracuje jako se sociálním systémem (Labáth,1999: s. 2).*

2.7 Sociální práce ve školách

V rezortu školství probíhá sociální práce ve dvou rovinách:

1. Sociální práce realizovaná dosud jinými odborníky než sociálními pracovníky, a to převážně pedagogy:
 - a) přímo ve školách – sociální činnost vykonávají odborní zaměstnanci školy (výchovný poradce, metodik prevence, sociální pedagog, speciální pedagog), přímým nadřízeným je ředitel školy.
 - b) mimo prostředí školy – sociální činnost vykonávají zaměstnanci poradenských zařízení.
2. Sociální práce realizovaná sociálními pracovníky, zaměstnanci resortu školství:
 - a) v zařízeních ústavní a ochranné výchovy
 - b) ve střediscích výchovné péče
 - c) ve školních poradenských zařízeních
 - d) ve speciálních školách internátního typu (Matulayová, 2014)

2.8 Kompetence školního sociálního pracovníka

Jak je uvedeno v předchozím textu, v českém školním prostředí není pozice školního sociálního pracovníka ustanovena. Ve stanovování kompetencí pro tuto profesi můžeme vycházet ze zkušeností s touto prací v zahraničí a zároveň z kompetencí sociálního pracovníka přizpůsobených školnímu prostředí.

V USA a v Anglii je sociální práce nedílnou součástí školství. Podle Matulayové (2006, s. 105) je školní sociální práce registrována již začátkem dvacátého století. V praxi se činnost blížila práci učitele, který navštěvoval rodiny svých žáků. V současnosti v USA působí školní sociální pracovník jako advokát, vyjednávač, koordinátor, či poradce pro žáky, rodiče, veškerý personál ve školách a organizacích působících v dané komunitě. Mezi jejich práci patří též asistence všem jmenovaným při odhalení a identifikaci příčin školní neúspěšnosti, při potížích s chováním a sociální interakcí. Takovýto rozsah práce klade přiměřené nároky na flexibilitu, kreativitu a kompetentnost v celé řadě oborů.

Matulayová dále uvádí, že povinnosti a kompetence sociálních pracovníků ve školství definují jednotlivé státy USA v osmi klíčových oblastech:

1. Hodnocení potřeb žáků:

- určuje speciální potřeby žáků

2. Plánování a hodnocení programu:

- zabezpečuje plánování a hodnocení programu.

3. Přímá činnost:

- používá vhodné metody sociální práce v situacích ovlivňujících výchovně vzdělávací vývoj žáka.

4. Advokacie:

- používá vhodné metody sociální práce v situacích ovlivňujících výchovně vzdělávací vývoj žáka.

5. Poradenství/Výchova:

- zabezpečuje poradenství a zkušenosti z výkonu sociální práce předává učitelům a dalším pracovníkům školy. Zajišťuje komunikaci s jinými organizacemi.

6. Koordinace/Vyjednávání:

- slouží jako koordinátor mezi komunitou ve škole nebo komunitou mimo školu, propaguje využití místních zdrojů a kladný vztah s okolním prostředím.

7. Management:

- organizuje čas, zdroje a práci v souladu s kompetencemi, zabezpečuje dokumentaci a případovou evidenci.

8. Odborná praxe a profesní růst:

- dbá o profesní růst a dodržuje etický kodex.

Levická (2008, s. 9) na mezinárodní konferenci v Trnavě informovala, že v zahraničí patří do náplně a kompetencí školních sociálních pracovníků:

- podporovat děti se speciálními potřebami;
- pomáhat rodině a žákovi při řešení sociálních problémů;
- pomáhat při integraci žáka do školy;
- zapojovat rodiče, instituce a dobrovolníky do práce se žáky ve škole;
- vytvářet aktivity a programy na prevenci;
- podporovat nemajetné rodiny žáků;
- vytvářet duchovní podporu, pomáhat naplňovat sociální a emocionální potřeby žáků;
- zajišťovat sociální a právní ochranu dětí;
- zajišťovat vyhledávací, mapující a intervenční činnosti;
- studovat sociální problémy a hledat alternativní metody na jejich odstranění.

Podle Labháta (1999, s. 2-3) je školní sociální pracovník kompetentní primárně v budování školy jako zdravého sociálního systému, který žáka akceptuje, stimuluje jeho potenciál, podporuje jeho pozitivní emoce, nevyvolává strach, zprostředkovává zážitek z úspěchu, učí otevřeně komunikovat, upřednostňuje kooperaci, respektuje názory jiných, reprezentuje model konstruktivního řešení problémů. Tím cíleně rozvíjí socializační funkci školy.

V zemích, kde se již na základě reflexe požadavků vyprofilovala samostatná funkce školní sociální práce, je školní sociální pracovník odborným zaměstnancem školy „*Školní sociální pracovník poskytuje sociální služby škole jako instituci, kde hraje důležitou roli v oblasti prevence, intervence a při vyvolávání pozitivní změny ve prospěch žáků, jejich rodin a komunit.*“ (Tokárová, Matulayová, 2013 s. 470).

Jiným zdrojem, z kterého můžeme čerpat možné kompetence a oblasti působení školního sociálního pracovníka, jsou kompetence sociálních pracovníků, tak jak jsou definované v současném pojetí poskytování sociálních služeb.

Podle Matouška, et al. (2003, s. 13) sociální pracovník pracuje:

- s klienty, jejich rodinami nebo s celou rodinou;
- s přirozeně vytvořenými skupinami, např. s partou mládeže;
- s uměle vytvořenými skupinami, např. se školní třídou;
- s organizacemi, které řídí činnost agentur poskytujících sociální služby nebo
- vstupují jako experti do organizací a pomáhají řešit problémy;
- jako expert při přípravě legislativy nebo se jako oponent k takovým návrhům vyjadřuje.

2.9 Sociálně patologické jevy na školách

Z informací o náplni práce školních sociálních pracovníků v zahraničí, kde je pozice školního sociálního pracovníka již vyprofilována, je patrné, že oblastí působení těchto odborníků jsou převážně rizikové a patologické jevy chování a školní neúspěšnost. S těmito aspekty se v podmínkách našeho školství přirozeně všichni účastníci edukace v nějaké formě a míře setkávají. Sociálně nežádoucí jevy i problémy s chováním a jejich geneze jsou značně rozsáhlé téma a v současné době je již dobře zmapované a popsané. Pro potřeby této práce stačí stručný přehled zmíněných jevů, se kterými se ve školní praxi i civilním životě komunit setkáváme.

Společensky nežádoucí jevy:

- šikana a násilí (snaha ohrožit, zastrážit nebo nějak jinak ublížit druhému)
- drogy a návykové látky (ovlivňování vnímání a prožívání reality, změna vnitřního naladění čili psychiky)
- virtuální drogy (závislost na počítačových hrách)
- záškoláctví (úmyslné zameškávání školního vyučování, vyhýbání se škole z vlastní vůle, bez vědomí rodičů)
- kriminalita a delikvence (od přestupků ve škole po loupeže a vandalství)
- poruchy příjmu potravy (mentální anorexie a bulimie)
- sexuální promiskuita (důsledkem může být riziko zdravotní, přenos pohlavních chorob)

- xenofobie a intolerance (xenofobie = strach z cizího prostředí, mimo vlastní sociální útvar, základ různých nenávistných ideologií jako je rasismus, intolerance je nesnášenlivost, nedostatek úcty k jiným způsobům chování a jednání – problematika multikulturního soužití – např. romská populace)

Rizikové chování

Rizikové chování je takové chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost (Mirovský, Zpletalová in Novák, 2011 s. 23).

Autoři uvádějí tyto druhy rizikového chování:

- přechovávání nebo užívání všech návykových látek
- závislost
- gambling
- agrese a šikana, násilí, vandalismus
- záškoláctví
- sexuální rizikové chování
- rasismus a xenofobie, homofobie
- intolerance, antisemitismus, extremismus
- negativní působení sekt
- rizikové sporty a rizikové chování v dopravě

I v oblasti prevence sociálně nežádoucích jevů ve školách došlo k prudkému vývoji po roce 1989. O stabilizaci a systematizaci prevence nežádoucích jevů na školách můžeme hovořit asi od roku 2002 (Mioviský, 2010, s. 14-29).

3 Poradenství

Při řešení problémů a potíží, zvláště závažnějšího či trvalého rázu, je nutná pomoc a spolupráce i jiných odborníků. Není v silách učitelů zvládat veškerou pomoc, komunikaci a v neposlední řadě též dokumentaci, která se váže ke každému případu.

Speciální poradenství vycházející z oboru speciální pedagogiky se týká osob se speciálními vzdělávacími potřebami od narození až do stáří. Aplikují se zde poznatky z oboru etiky, filosofie, psychologie, pedagogických věd, lékařství a dalších souvisejících oborů. Činnost poraden koordinují školské úřady jednotlivých krajů.

V ČR vedle sebe působí různé poradenské systémy. Přestože z oficiálních dokumentů není patrné, že by se jednalo o integrovaný systém poradenských služeb, základy takové integrace jsou postupně budovány jak v resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, tak i v resortu Ministerstva práce a sociálních věcí.

Oblasti poradenské činnosti

MŠMT

Poradenské služby zřízeny na základě vyhlášky 72/2005 Sb. školského zákona.

Školní poradenská pracoviště zřizuje každá škola. Jedná se o základní úroveň poradenského systému. Jeho představiteli jsou metodik prevence a výchovný poradce, zřízení těchto pozic na školách je na základě výše zmíněného zákona povinná. Znájí osobně dítě, jehož případ řeší, i školní prostředí a komunitu. Učitelé či rodiče je mohou požádat o pomoc při řešení případu. Představují spojující článek mezi školou a dalšími poradenskými zařízeními. Na některých školách působí i školní speciální pedagog nebo školní psycholog.

Školská poradenská zařízení (Zřizuje krajský úřad)

Pedagogicko - psychologické poradny. Na pracovníky poraden se mohou obracet jak rodiče, tak i učitelé a vychovatelé. K vyšetření dítěte je nutný souhlas rodičů.

Náplní práce psychologů v poradnách je především diagnostika, krátkodobá intervence a dlouhodobá terapie klientů. Speciální pedagogové se zaměřují na diagnostiku poruch učení a chování a na pedagogickou nápravu.

Speciálně pedagogická centra jsou určena pro pomoc jedincům s postižením, jejich rodinám a učitelům. Velkou část práce věnují především žákům integrovaným do běžných škol. Ve SPC pracují speciální pedagogové, psychologové a sociální pracovníci (Vágnerová, 2005 s. 31-32).

MPSV

Na základě zákona o sociálních službách č.108/2006 sb.

Základní sociální poradenství je součástí všech druhů sociálních služeb.

Odborné sociální poradenství zahrnuje: občanské poradny, manželské a rodinné poradny, sociální práci s osobami společensky nepřizpůsobivými, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, sociálně právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory.

Zřizovatel: Kraje a obce (jsou poskytovatelé soc. služeb, v rámci kterých je poskytováno poradenství).

Cílová skupina: Na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení má nárok každá osoba.

3.1 Legislativa

Aktuálně jsou v České republice náležitosti a strategie vzdělávání dětí, žáků a studentů upraveny následujícími právními akty:

- zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon);
- zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících;
- vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných ve znění pozdějších předpisů;
- vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších předpisů.

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Cíl a výzkumné otázky

Cílem práce je analyzovat možnosti spolupráce speciálních pedagogů a školních sociálních pracovníků při řešení výchovně-vzdělávacích potřeb žáků. K prokázání zvolených hypotéz bylo použito metody kvalitativní: dotazníku, který obsahoval otázky uzavřené a otázky škálovací. Interpretace dat byla realizována pomocí frekvenčních tabulek a procentuálních hodnot. Ke zjištění dalších informací kvalitativní výzkumnou metodou byl použit řízený rozhovor.

Z cíle vycházejí výzkumné otázky, které jsme formulovali takto:

1. Jakou problematikou by se měli na školách zabývat speciální pedagogové a jakou školní sociální pracovníci?
2. Existují v současné době podmínky pro vytvoření funkce školního sociálního pracovníka?
3. Deklarují pedagogové potřebu zřídit pozici školního sociálního pracovníka?

5 Popis výzkumného vzorku

Šetření probíhalo na území libereckého kraje. Účastnili se ho pedagogičtí pracovníci základních a středních škol Frýdlantska.

Frýdlant v Čechách je ústředním bodem nejsevernějšího výběžku celé ČR, který je po tomto městě pojmenován, tj. Frýdlantský výběžek. Jedná se o pohraniční oblast, kde část hranice správního obvodu je totožná se státní hranicí s Polskem a Německem.

Obcí s pověřeným obecním úřadem je město Frýdlant. V současné době je rozsah správního obvodu obce s pověřeným obecním úřadem totožný se správním obvodem obce s rozšířenou působností. Nyní pod tento správní obvod spadá 18 obcí, v nichž žije přibližně 24 000 obyvatel, a má rozlohu 349 km².

Rozlohou je tato oblast třetí největší v celém Libereckém kraji a zároveň je nejméně lidnatá, pouhých 69,7 obyv./1km². (Nejezchlebský 2008, s. 11 –13). Podle oficiálních statistik patří Frýdlantsko dlouhodobě k oblastem s vysokou mírou nezaměstnanosti. Další charakteristikou oblasti je špatná dopravní obslužnost.

Vyplnění dotazníku bylo předem domluveno s řediteli škol a respondentům byl předán osobně. Vzhledem k použité metodě řízeného rozhovoru bylo nutné mít smluvený termín. Získání rozhovoru od všech respondentů bylo časově náročné.

Z uvedených skutečností je patrné, že pedagogové, kteří se účastnili výzkumu, mají osobní každodenní zkušenost s žáky různých etnik, mnoho dětí pochází z rodin s nízkým socioekonomickým statutem. Většina pedagogů žije v místních komunitách.

Z osobních ohlasů při administraci dotazníků bylo patrné, že jsou zasyceni prací, která přímo nesouvisí s učením, ale pod pojmem školní sociální pracovník si neumějí představit, jaké kompetence by měl mít.

Výzkumný vzorek:

Pohlaví	Počet
Muži	13
Ženy	27

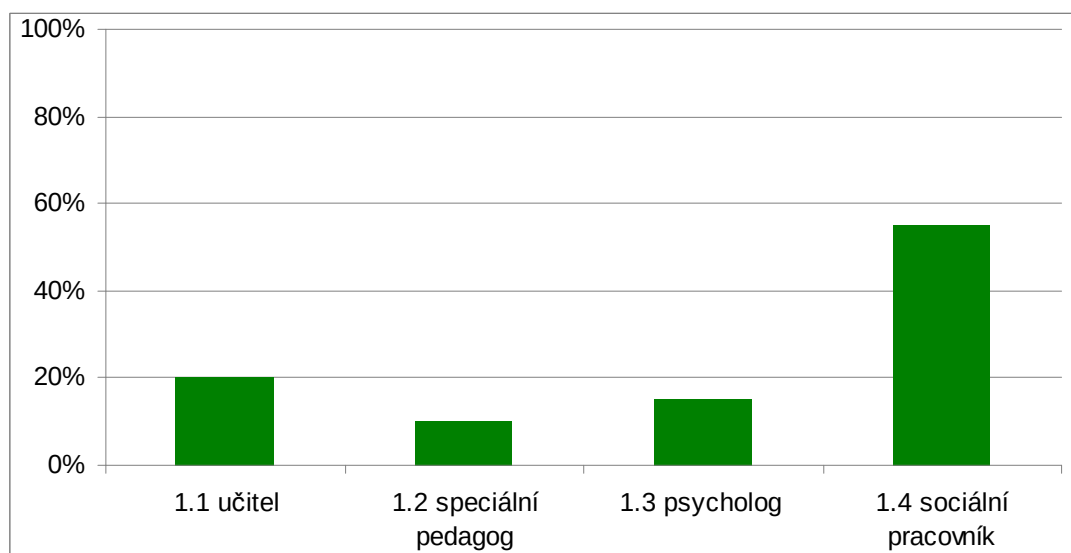
Vzdělání	Počet
Středoškolské s maturitou	8
1. stupeň vysokoškolského studia (Bc.)	5
2. stupeň vysokoškolského studia (Mgr., Ing.)	37

Pracovní zařazení	Počet
Učitel	37
Speciální pedagog	1
Metodik prevence	1
Ředitel školy	1

Otázka č. 1: Kdo by měl zejména posuzovat rodinné prostředí žáků v případě problémů?

Tabulka č. 1: Posouzení rodinného prostředí žáků v případě problémů

	Četnost odpovědí	% odpovědí
1.1 učitel	8	20%
1.2 speciální pedagog	4	10%
1.3 psycholog	6	15%
1.4 sociální pracovník	22	55%

Graf č. 1: Posouzení rodinného prostředí žáků v případě problémů

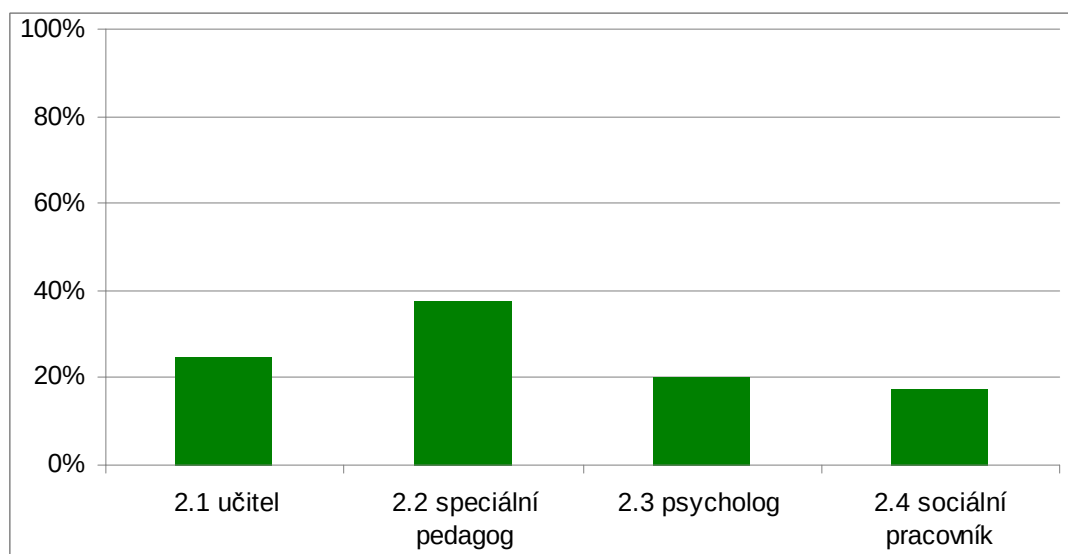
Z tabulky č. 1 a grafu č. 1 vyplývá, že 22 (35 %) respondentů se domnívá, že rodinné prostředí v případě problémů by měl posuzovat sociální pracovník. Tato činnost spadá do oblasti činností školního sociálního pracovníka uvedených v kapitole 2. 8 a je přímou odpovědí na výzkumnou otázku č. 1. Jako zaměstnanec školy by měl vybudovaný vztah s žáky, znal by rodinné zázemí i prostředí komunity. V současné době tyto problémy většinou odhalí a v prvopočátku řeší učitel. Při řešení problému se postupuje podle školního preventivního programu a Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který vymezuje školám, v jakých případech mají ohlašovací povinnost. V případě, že škola uvědomí oddělení sociálně-právní ochrany dětí, zahájí sociální pracovník šetření v

rodině. Nejméně by se rodinným prostředím měli podle respondentů zabývat speciální pedagogové. Z celkového počtu respondentů tak usuzuje pouze 10 %, tj. 4 z dotazovaných.

Otázka č. 2: Kdo by měl zejména organizovat preventivní aktivity zaměřené na prevenci sociálně patologických jevů ve škole?

Tabulka č. 2: Prevence sociálně-patologických jevů ve škole

	Četnost odpovědí	% odpovědí
2.1 učitel	10	25%
2.2 speciální pedagog	15	38%
2.3 psycholog	8	20%
2.4 sociální pracovník	7	18%

Graf č. 2: Prevence sociálně-patologických jevů ve škole (%)

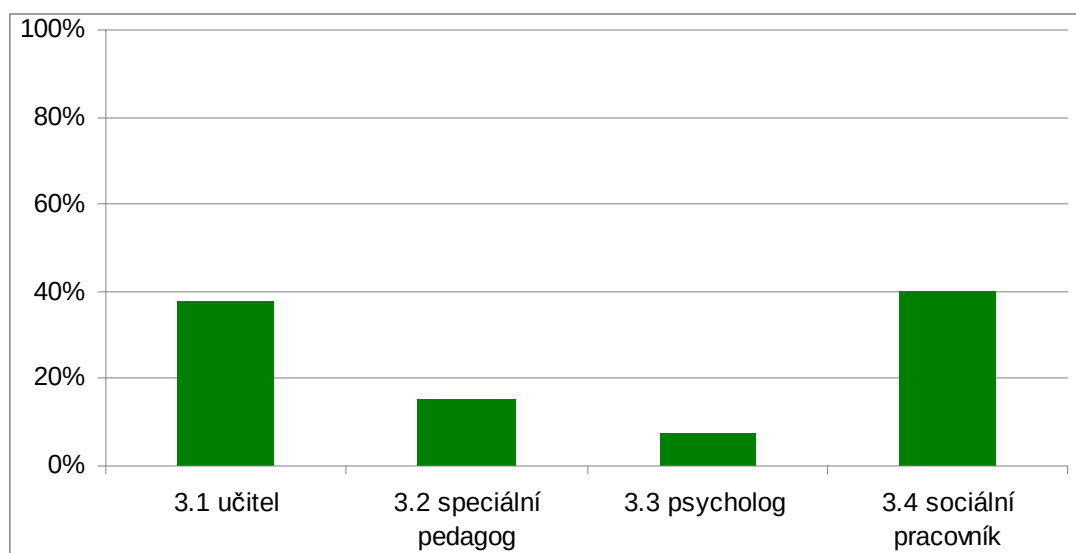
Z tabulky č. 2 a grafu č. 2 vyplývá, že preventivní aktivity zaměřené na prevenci sociálně-patologických jevů ve škole by měl organizovat školní sociální pracovník. Nejkompetentnějšího pro tuto činnost ho považuje 15 (38 %) respondentů. O problematice sociálně patologických jevů se zmiňujeme v kapitole 2.9. Práce v této oblasti je součástí kompetencí školního sociálního pracovníka. Dotázaní pedagogové dávají najevo potřebu profesionalizace řešení sociálně patologických jevů. V současnosti je na školách poradenským pracovníkem v oblasti prevence zmiňovaných jevů školní metodik prevence.

Bývá to nejčastěji učitel a tuto činnost vykonává nad rámec přímé pedagogické práce. Za náplň práce speciálních pedagogů považuje oblast organizace preventivních aktivit zaměřených na prevenci sociálně patologických jevů ve škole jen 18 % respondentů, tj. 7 z celkového počtu dotazovaných. Výsledek ukazuje na další zásadní oblast působení školního sociálního pracovníka a vztahuje se přímo k první výzkumné otázce.

Otázka č. 3: Kdo by měl zejména spolupracovat s rodinou žáka, orgány sociální péče a jinými institucemi a organizacemi?

Tabulka č. 3: Spolupráce s rodinou žáka, orgány sociální péče a jinými institucemi a organizacemi

	Četnost odpovědí	% odpovědí
3.1 učitel	15	38%
3.2 speciální pedagog	6	15%
3.3 psycholog	3	8%
3.4 sociální pracovník	16	40%

Graf č. 3: Spolupráce s rodinou žáka, orgány sociální péče a jinými institucemi a organizacemi (%)

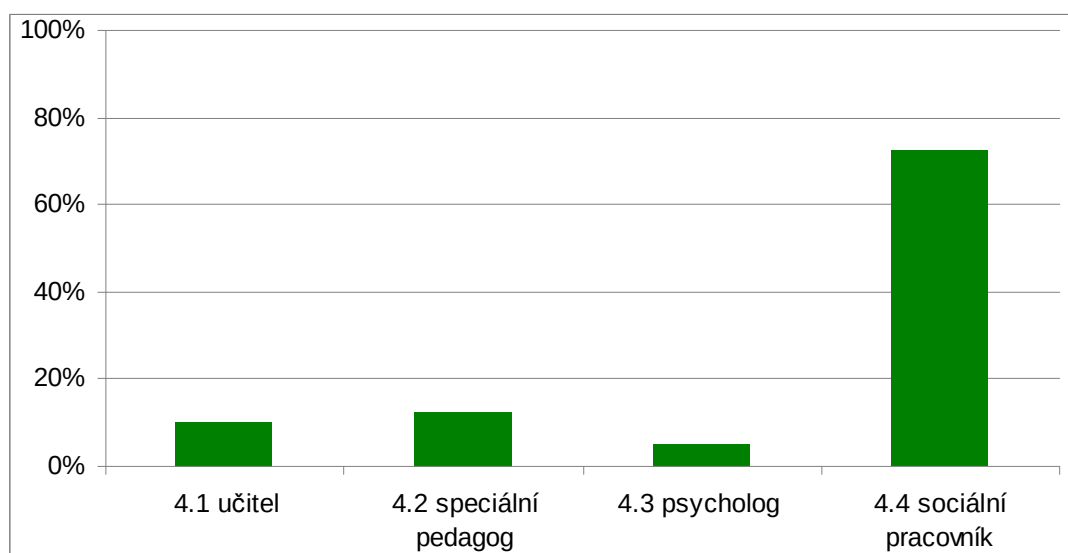
Tabulka č. 3 a graf č. 3. ukazují na provázanost rodinného a školního systému. 16 (40 %) respondentů uvádí, že s rodinou žáka, orgány sociální péče a jinými institucemi a

organizacemi by měl zejména spolupracovat sociální pracovník, ale 15 (38 %) respondentů jako nejvhodnějšího uvádí učitele. Učitel je s dítětem v denním kontaktu a v otázce není specifikováno, že by se mělo jednat o spolupráci pouze v oblasti školních obtíží. Speciální pedagog je pro spolupráci s rodinou žáka, orgány sociální péče a jinými institucemi a organizacemi nejvhodnějším partnerem pro 6 (15%) dotazovaných. Vztah a komunikace mezi školou, rodinou a dalšími zúčastněnými partnery při výchově a vzdělávání musí být aktivní pro všechny

Otázka č. 4: Kdo by měl zejména zabezpečovat poradenství žákům, rodičům, ale i učitelům a dalším pracovníkům školy o systému sociálního zabezpečení a sociálně-právní ochrany dětí a mládeže?

Tabulka č. 4: Zabezpečení poradenství

	Četnost odpovědí	% odpovědí
4.1 učitel	4	10%
4.2 speciální pedagog	5	13%
4.3 psycholog	2	5%
4.4 sociální pracovník	29	73%

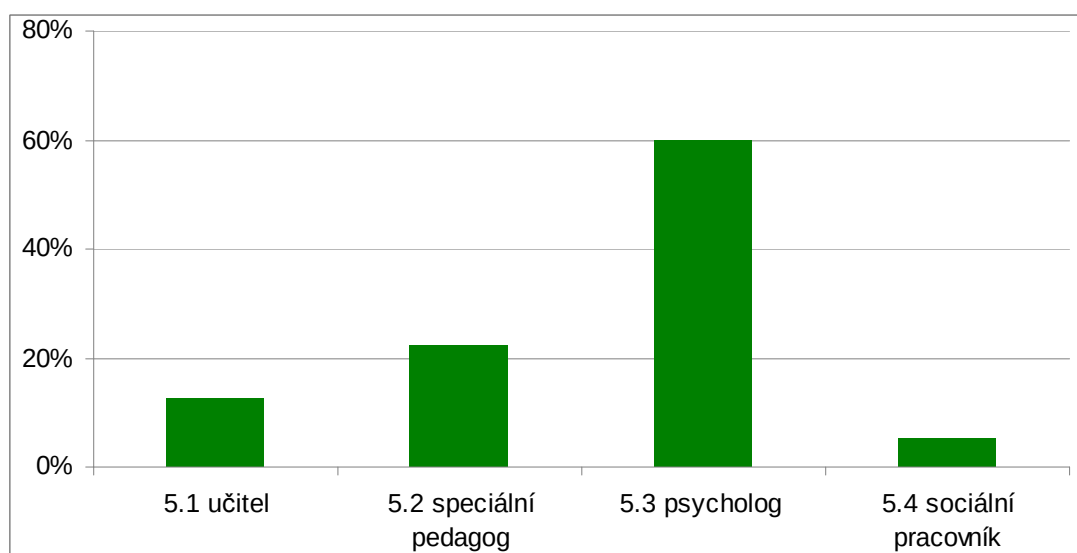
Graf č. 4: Zabezpečení poradenství (%)

Z tabulky č. 4 a grafu č. 4 vyplývá, že 29 (73 %) respondentů se domnívá, že zabezpečovat poradenství žákům, rodičům, učitelům a dalším pracovníkům školy o systému sociálního zabezpečení a sociálně-právní ochrany dětí a mládeže by měl sociální pracovník. Speciálnímu pedagogovi tuto kompetenci přisuzuje pouze 13 % respondentů. Sociální oblast je primární pro působení sociálních pracovníků. Z kompetencí speciálních pedagogů popsaných v kapitole 1.4 vyplývá, že jejich specializace je zaměřená k jiným specifickým oblastem v procesu vzdělání výchovy.

Otázka č. 5: Kdo by měl zejména pomáhat žákům s emočními problémy, problémovým a poruchovým chováním, v zapojení do vrstevnické skupiny?

Tabulka č. 5: Pomoc žákům s emočními problémy, problémovým a poruchovým chováním

	Četnost odpovědí	% odpovědí
5.1 učitel	5	13%
5.2 speciální pedagog	9	23%
5.3 psycholog	24	60%
5.4 sociální pracovník	2	5%

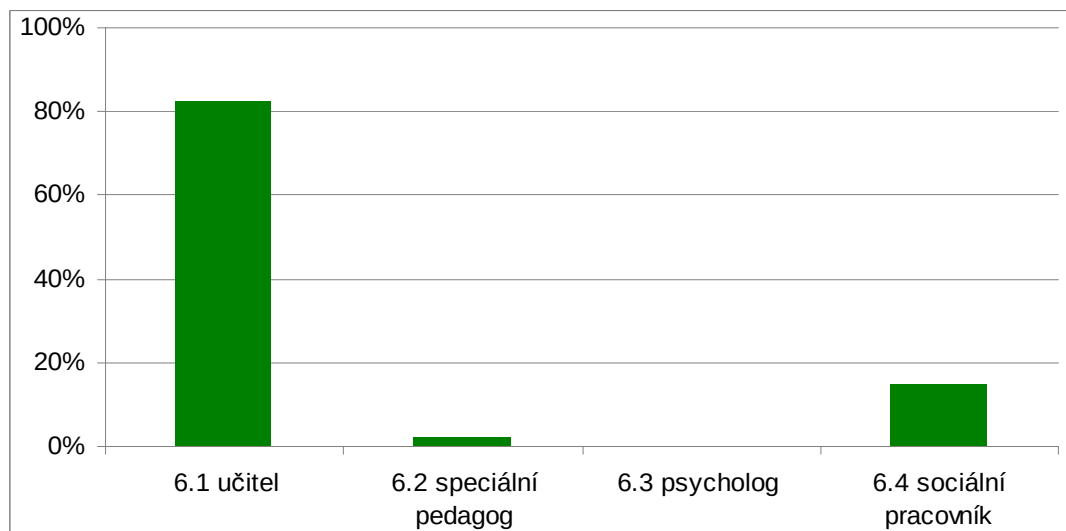
Graf č. 5: Pomoc žákům s emočními problémy, problémovým a poruchovým chováním (%)

Nejvíce respondentů (tj. 24) se vyslovuje ve prospěch psychologa, což vyjádřeno procenty činí 60 %. Na druhé místo volí respondenti (23 %, tj. 9) speciálního pedagoga. Ve prospěch sociálního pracovníka se vyjádřilo pouhých 5 % (tj. 2) a je to nejméně z celkového počtu dotazovaných. Emoční problémy, problémové a poruchové chování jsou na denním pořádku každého školního vyučování a současná praxe a legislativa odkazuje pro pomoc a řešení těchto otázek na školní poradenská pracoviště, případně do pedagogicko-psychologických poraden. Oblast poradenství je popsána v kapitole 3 v teoretické části. Speciální pedagog přímo ve škole je v současné době spíš výjimkou, děti a rodiče jsou s popsány problémy odesíláni do poraden. Výsledky vyšetření a návrhy řešení nemusejí rodiče škole sdělovat.

Otázka č. 6: Kdo by měl zejména propagovat školu, přispívat k jejímu pozitivnímu obrazu na veřejnosti?

Tabulka č. 6: Propagace školy

	Četnost odpovědí	% odpovědí
6.1 učitel	33	83%
6.2 speciální pedagog	1	3%
6.3 psycholog	0	0%
6.4 sociální pracovník	6	15%

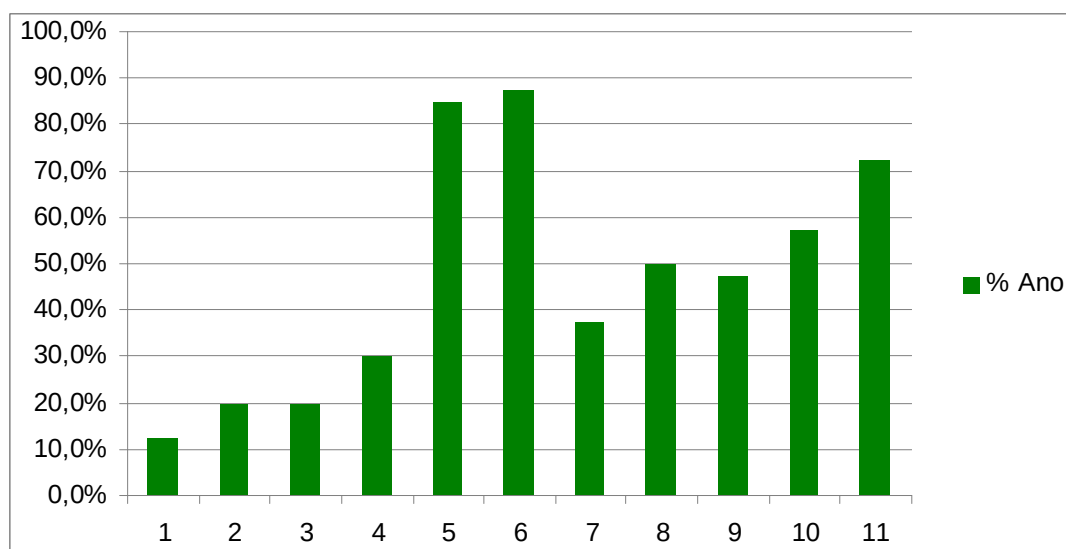
Graf č. 6: Propagace školy (%)

Respondenti se z 83 % shodují, že propagovat školu by měl učitel. Názor respondentů je dán možnostmi, které dotazník nabízí. V praxi je propagace školy primárně v kompetenci ředitelů škol. V souvislosti se sociálním pracovníkem uvádíme v kapitole 2. 6, že ovládá mechanismy ovlivňování sociálního prostředí, práci se skupinou, výsledků dosahuje především propojením školní práce a mimoškolních aktivit, se školou pracuje jako se sociálním systémem, a to je možné využít k prezentaci školy. Domníváme se tedy, že by školní sociální pracovník mohl být součástí propagace školy.

Otázka č. 7: Považujete za žádoucí, aby se na řešení následujících problémů žáků podíleli i školní sociální pracovníci?

Tabulka č. 7: Podíl školních sociálních pracovníků na řešení problémů žáků

		Ano		Ne		Součet
1	vývojové poruchy	5	12,5%	35	87,5%	40
2	neurotické problémy	8	20,0%	32	80,0%	40
3	poruchy učení	8	20,0%	32	80,0%	40
4	problémy s učením vyplývající z odlišného jazykového a kulturního prostředí žáka	12	30,0%	28	70,0%	40
5	problémy s učením vyplývající ze sociálně znevýhodněného prostředí rodiny žáka	34	85,0%	6	15,0%	40
6	nepravidelná docházka do školy, opakované opožděné příchody, záškoláctví	35	87,5%	5	12,5%	40
7	poruchy chování	15	37,5%	25	62,5%	40
8	problémové chování žáků ve vztahu k autoritám	20	50,0%	20	50,0%	40
9	spory mezi žáky	19	47,5%	21	52,5%	40
10	šikana, kyberšikana	23	57,5%	17	42,5%	40
11	vytváření zdravého sociálního klimatu ve škole	29	72,5%	11	27,5%	40

Graf č. 7: Podíl školních sociálních pracovníků na řešení problémů žáků (%)

Tabulka č. 7. a graf č. 7 ukazují, že respondenti považují za žádoucí, aby se na řešení problémů uvedených v tabulce č. 7. podíleli i školní sociální pracovníci. Za nejvíce žádoucí označili položku č. 6 a položku č. 5 a následně položky č. 11 a č. 10.

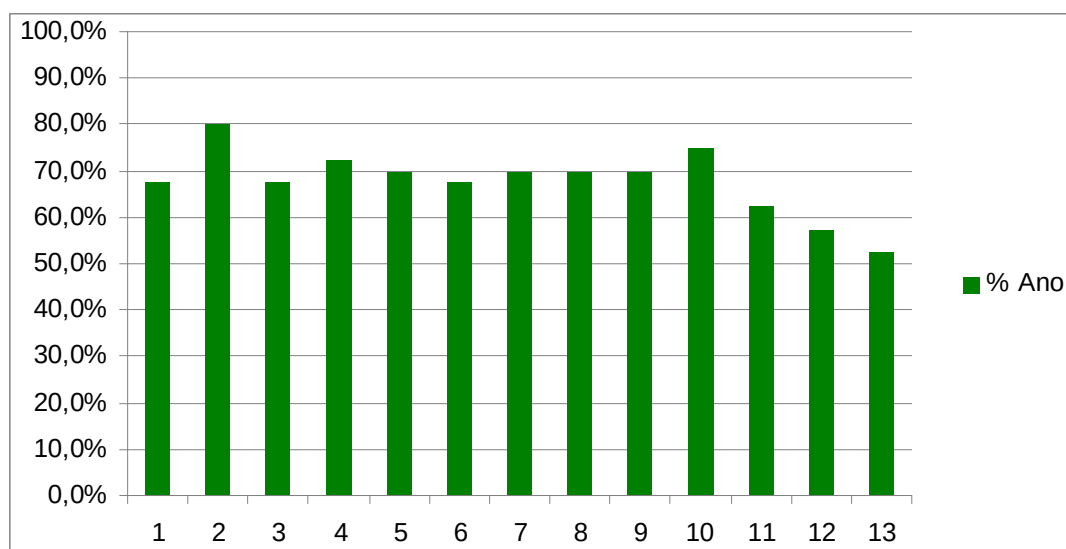
Bod č. 1 se týká vývojových poruch, bod č. 2 neurotických problémů a bod č. 3 poruch učení. U těchto bodů se respondenti vyslovili proti zásahu školního sociálního pracovníka. Je to oblast, která patří ke kompetencím speciálních pedagogů a jejich odbornému působení (viz kapitoly 1.1-1.4). V bodech číslo 4 až 11 se respondenti jednoznačně vyjádřili pro spolupráci se školním sociálním pracovníkem. Činnosti popsané v bodech číslo 4 až 11 jsou v zahraničí součástí náplně práce školních sociálních pracovníků.

Otázka č. 8: Přispěly by ke zvýšení školské úspěšnosti žáků následující činnosti školních sociálních pracovníků?

Tabulka č. 8: Činnosti školních sociálních pracovníků

		Ano		Ne		Součet
1	včasná diagnostika ohrožení žáka	27	67,5%	13	32,5%	40
2	vyhledávací činnost s cílem vyhledávání žáků v hmotné a sociální nouzi	32	80,0%	8	20,0%	40
3	krizová intervence	27	67,5%	13	32,5%	40

4	nápravná činnost, která představuje souhrn postupů na dosažení pozitivní změny v konání žáka s cílem zmírnit hmotnou nebo sociální nouzi	29	72,5%	11	27,5%	40
5	sociální poradenství zaměřené na zjištění rozsahu a charakteru hmotné nebo sociální nouze, na zjištění příčin jejího vzniku, na poskytnutí informací o možnostech řešení a na usměrnění rodičů při volbě a uplatňování forem sociální pomoci	28	70,0%	12	30,0%	40
6	sociální poradenství s cílem doporučit poskytnutí odborných poradenských služeb specializovanými institucemi rodičům a žákům	27	67,5%	13	32,5%	40
7	vytváření rovných příležitostí ve vzdělávání pro žáky ze sociálně vyloučených skupin	28	70,0%	12	30,0%	40
8	práce s rodiči žáků metodami sociální práce v kombinaci s metodami edukace dospělých	28	70,0%	12	30,0%	40
9	školská a rodinná mediace	28	70,0%	12	30,0%	40
10	spolupráce s vybranými institucemi při řešení individuálních případů	30	75,0%	10	25,0%	40
11	podpora vytváření multikulturního prostředí ve škole	25	62,5%	15	37,5%	40
12	získávání zdrojů například projektovou činností či medializací	23	57,5%	17	42,5%	40
13	komunikace s médii a jinými organizacemi v oblasti sociálních služeb s pověřením zřizovatele	21	52,5%	19	47,5%	40

Graf č. 8: Činnosti školních sociálních pracovníků (%)

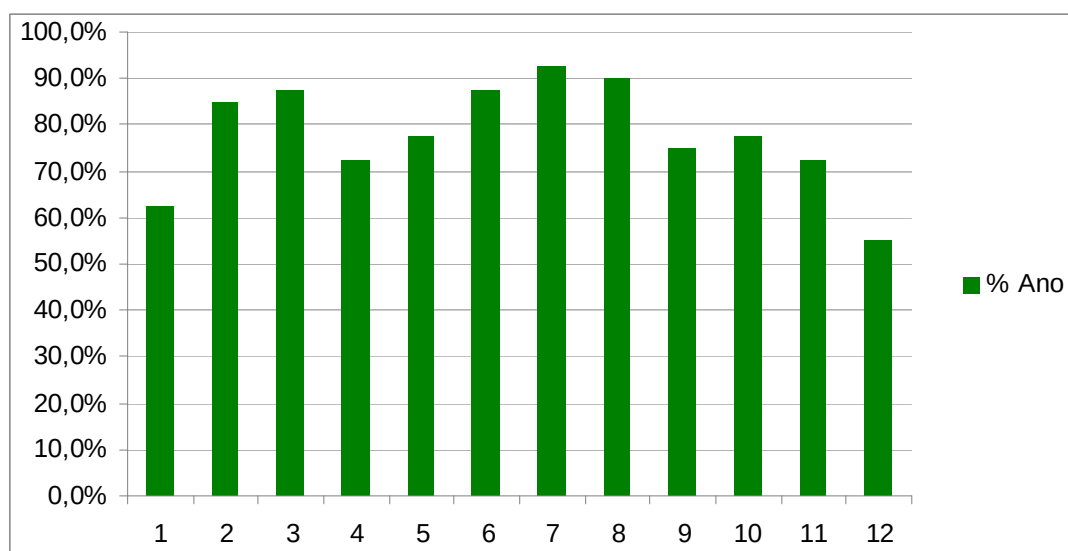
Otázky v tabulce č. 8. se respondenti vyjadřují k vlivu školního speciálního pedagoga na školní úspěšnost žáků. Z grafů můžeme vyčíst názor, že všechny nabízené varianty činností školního speciálního pedagoga by byly přínosné a měly by vliv na školní úspěšnost žáků. Všech 13 položek v tabulce plně koresponduje s povinnostmi školních sociálních pracovníků. V současné době se popisovaným činností věnují třídní učitelé, výchovní poradci, metodici prevence.

Otázka č. 9: S kterými cílovými skupinami by měl pracovat školní sociální pracovník?

Tabulka č. 9: Cílové skupiny školního sociálního pracovníka

		Ano		Ne		Součet
1	s žáky	25	62,5%	15	37,5%	40
2	s rodiči	34	85,0%	6	15,0%	40
3	s učiteli	35	87,5%	5	12,5%	40
4	se speciálními pedagogy	29	72,5%	11	27,5%	40
5	s asistenty učitelů	31	77,5%	9	22,5%	40
6	s psychology	35	87,5%	5	12,5%	40
7	se sociálními pracovníky	37	92,5%	3	7,5%	40
8	s odděleními sociálně-právní ochrany	36	90,0%	4	10,0%	40
9	se soudy	30	75,0%	10	25,0%	40

10	s policií	31	77,5%	9	22,5%	40
11	s organizacemi občanské společnosti: občanská sdružení, neziskové organizace...	29	72,5%	11	27,5%	40
12	s církvemi	22	55,0%	18	45,0%	40

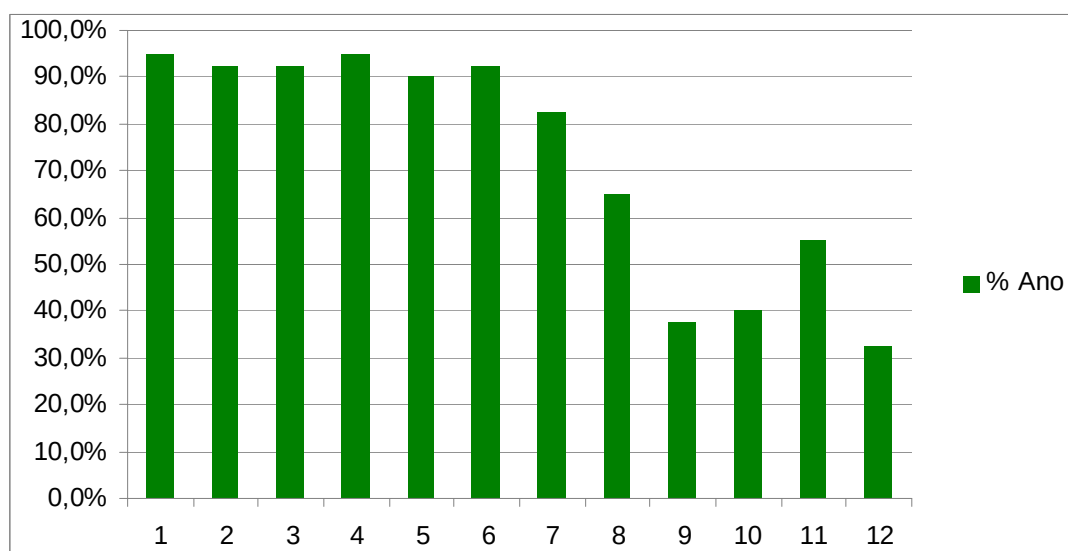
Graf č. 9: Cílové skupiny školního sociálního pracovníka (%)

Otázka č. 10: S kterými cílovými skupinami by měl pracovat školní speciální pedagog?

Tabulka č. 10: Cílové skupiny školního speciálního pedagoga

		Ano		Ne		Součet
1	s žáky	38	95,0%	2	5,0%	40
2	s rodiči	37	92,5%	3	7,5%	40
3	s učiteli	37	92,5%	3	7,5%	40
4	se speciálními pedagogy	38	95,0%	2	5,0%	40
5	s asistenty učitelů	36	90,0%	4	10,0%	40
6	s psychology	37	92,5%	3	7,5%	40
7	se sociálními pracovníky	33	82,5%	7	17,5%	40
8	s odděleními sociálně-právní ochrany	26	65,0%	14	35,0%	40
9	se soudy	15	37,5%	25	62,5%	40

10	s policií	16	40,0%	24	60,0%	40
11	s organizacemi občanské společnosti: občanská sdružení, neziskové organizace...	22	55,0%	18	45,0%	40
12	s církvemi	13	32,5%	27	67,5%	40

Graf č. 10: Cílové skupiny školního speciálního pedagoga (%)

Z tabulek č. 9, č. 10 a souvisejících grafů vyplývá, že cílové skupiny, se kterými by měl spolupracovat školní sociální pracovník a speciální pedagog, jsou stejné. Výsledky v jednotlivých položkách se liší jen minimálně. Obě profese jsou shodně označeny pro spolupráci s žáky. Rozdíly zaznamenáme v okamžiku, kdy se pro spolupráci se sociálními pracovníky, OSPODem, soudy, policií, organizacemi, které se zabývají sociální problematikou jeví vhodnější školní sociální pracovníci. Speciální pedagog je naproti tomu určen jako vhodnější pro spolupráci s rodiči, učiteli, speciálními pedagogy, asistenty učitelů, psychology. Spolupráce souvisí se speciálně pedagogickou činností, s podporou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Církev jako cílová skupina pro spolupráci vybrána nebyla.

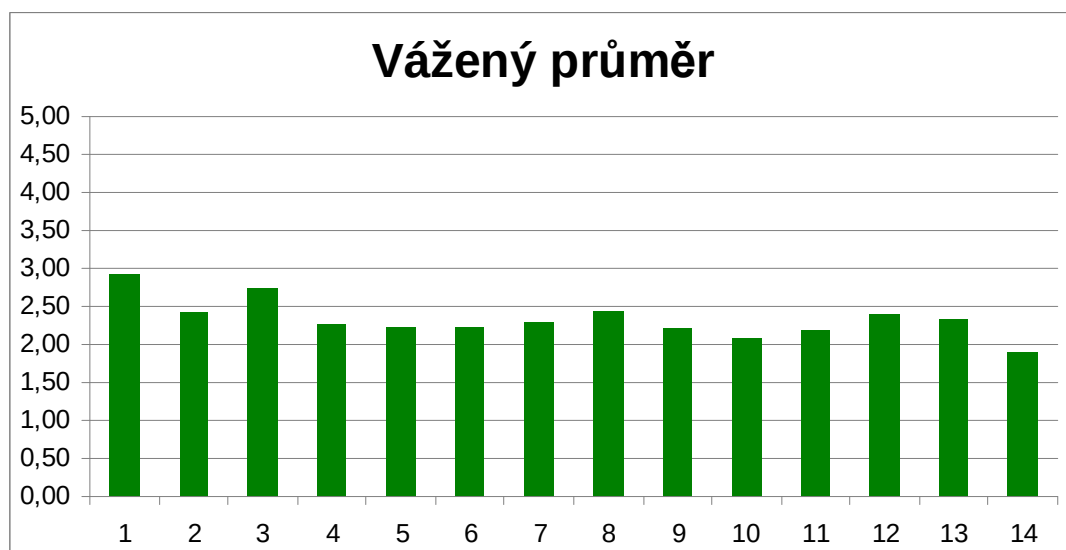
Řízený rozhovor

Otázka č. 1: Vyberte argumenty, které mluví ve prospěch ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků. Za jak důležité je považujete?

Tabulka č. 11: Argumenty ve prospěch ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků

		1	2	3	4	5	Vážený průměr
1	zvyšující se podíl žáků s poruchami učení	4	9	17	6	4	2,93
2	zvyšující se podíl žáků s poruchami chování	11	10	13	3	3	2,43
3	zvyšující se podíl žáků se specifickými vzdělávacími potřebami/zdravotní znevýhodnění	7	12	10	7	4	2,73
4	zvyšující se podíl žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí	12	12	11	3	2	2,28
5	zvyšující se podíl žáků z kulturně odlišného prostředí	10	13	15	1	1	2,25
6	prohlubující se sociální nerovnost ve třídách, školách	10	14	13	2	1	2,25
7	zvyšující se riziko ohrožení morálního vývoje dětí a mládeže způsobené rozvojem informačně komunikačních technologií (internet, Facebook)	10	10	13	2	1	2,28
8	zvyšující se riziko ohrožení morálního vývoje dětí a mládeže konzumním životním stylem	8	12	17	3	1	2,44
9	přetíženost učitelů	14	12	9	2	3	2,20
10	nedostatek asistentů učitelů	13	14	10	3	0	2,08
11	nedostatek školních psychologů zaměstnaných na úvazek ve školách	14	11	10	4	1	2,18

12	nedostatek školních speciálních pedagogů zaměstnaných na úvazek ve školách	9	10	12	4	1	2,39
13	rostoucí potřeba spolupráce se sociálními pracovníky oddělení sociálně-právní ochrany	10	12	12	4	1	2,33
14	rostoucí výskyt sociálně-patologických jevů ve škole	15	15	9	1	0	1,90

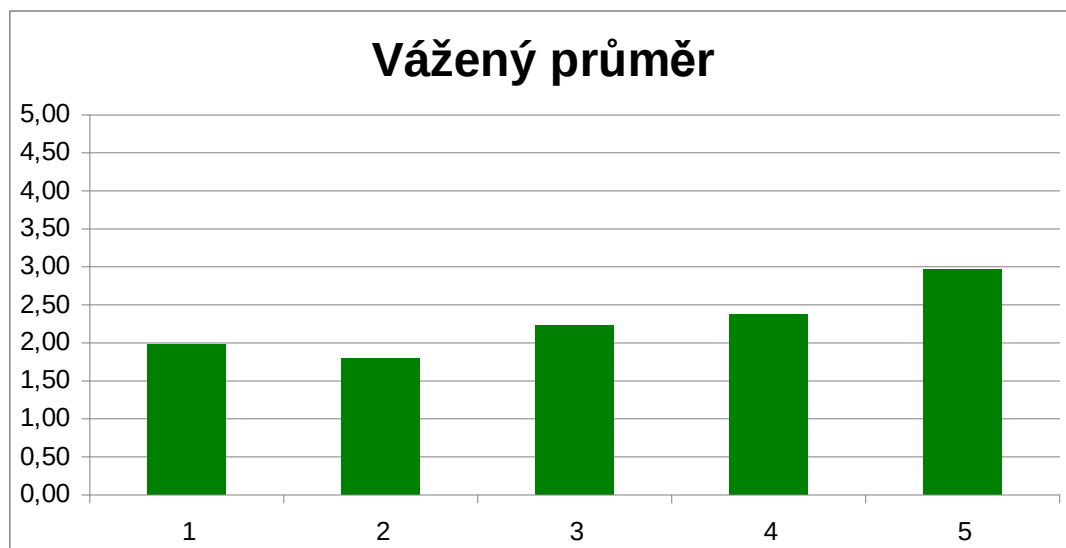
Graf č. 11: Argumenty ve prospěch ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků

V odpovědích na otázku č. 1 uvádějí respondenti argumenty ve prospěch zřízení pozice školního sociálního pracovníka. Nejčastěji uváděným argumentem je rostoucí výskyt sociálně-patologických jevů ve školách, zvyšující se podíl žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, prohlubující se sociální nerovnost ve třídách, školách. Tyto důvody spolu velmi úzce souvisí a logicky vyplývají ze specifické sociokulturní situace na Frýdlantsku. Odráží se v nich mimo jiné dlouhodobě vysoká nezaměstnanost a z toho plynoucí nízké ekonomické zajištění rodin, množství žáků pocházejících z jiného kulturního prostředí a jiné. Argument rostoucí potřeby spolupráce se sociálními pracovníky (1,82) poukazuje na to, že přítomnost sociálního pracovníka na škole by byla přínosná.

Otázka č. 2: Které podmínky by měly být splněny, aby mohla být ustavená pracovní pozice školních sociálních pracovníků?

Tabulka č. 12: Podmínky ustavení pozice školních sociálních pracovníků

		1	2	3	4	5	Vážený průměr
1	Je potřebná změna školské legislativy.	13	15	12	0	0	1,98
2	Je potřebné alokovat finanční prostředky a zajištění mzdových nároků školských sociálních pracovníků.	20	11	6	3	0	1,80
3	Je potřebné připravit školy a poradenská zařízení na zavedení nové profese.	14	7	15	4	0	2,23
4	Je potřebné nejprve vytvořit podmínky pro získání kvalifikace pro výkon školské sociální práce.	10	12	12	5	1	2,38
5	Je potřebné nejprve zrealizovat reprezentativní výzkumy, které prokáží potřebu školské sociální práce v ČR.	4	8	16	9	3	2,98

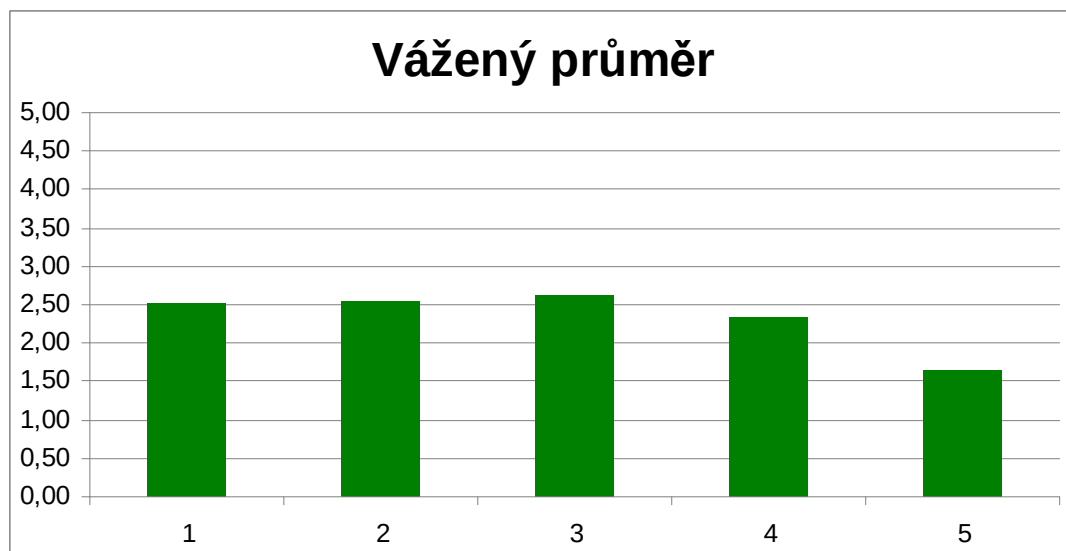

Graf č. 12: Podmínky ustavení pozice školních sociálních pracovníků

Otázka č. 3: Které překážky podle Vás brání ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků?

Tabulka č. 13: Překážky ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků

		1	2	3	4	5	Vážený průměr
1	Názor, že není potřeba zavádět další profesi.	11	9	13	2	5	2,53
2	Názor, že sociální práce je ještě stále v českých podmínkách nedostatečně rozvinutou profesí.	6	14	14	4	2	2,55
3	Nedostatek kvalifikovaných sociálních pracovníků.	7	11	14	6	2	2,63
4	Chybějící zkušenost se spoluprací se sociálními pracovníky při řešení problémů žáků.	11	7	19	3	0	2,35
5	Nedostatek finančních prostředků na mzdy.	24	7	8	1	0	1,65

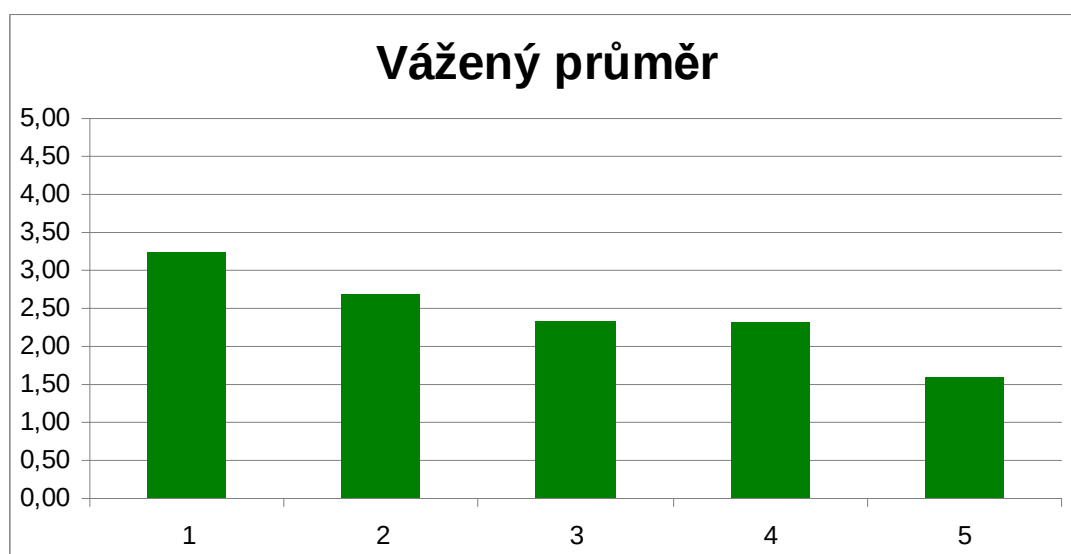

Graf č. 13 Překážky ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků

Otázka č. 4: Které překážky podle Vás brání ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků na úrovni odborných zaměstnanců škol, školských zařízení a oddělení sociálně-právní ochrany dětí?

Tabulka č. 14: Překážky ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků na úrovni odborných zaměstnanců

		1	2	3	4	5	Vážený průměr
1	Obava z konkurence	5	5	14	8	8	3,23
2	Nedostatečná informovanost o sociální práci	6	11	14	8	1	2,68
3	Nedostatek kvalifikovaných sociálních pracovníků	7	17	13	1	2	2,35
4	Chybějící zkušenost multidisciplinární spolupráce při řešení problémů žáků	9	12	17	1	1	2,33
5	Jiné, doplňte	26	4	10	0	0	1,60

Graf č. 14: Překážky ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků na úrovni odborných zaměstnanců

Na otázku č. 2 - Co brání ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků? - odpovídali respondenti jednoznačně, že nedostatek finančních prostředků. Jako další jmenovali např. nedostatek kvalifikovaných sociálních pracovníků, chybějící zkušenost

multidisciplinární spolupráce při řešení problémů žáků. Tyto a ostatní názory však respondenti považují za nedůležité. Je tedy patrné, že se jedná především o nedostatek peněz a špatně financované školství.

Vyhodnocení výzkumných otázek

1. Jakou problematikou by se měli na školách zabývat speciální pedagogové a jakou školní sociální pracovníci?

V našem výzkumu jsou oblasti, kterými by se měli tito specializovaní odborníci věnovat, vymezeny v dotazníku (viz příloha č. 1) v otázkách č. 1, 2, 3, 4, 5, 6. Z odpovědí respondentů vyplývá, že školní sociální pracovník by měl zejména posuzovat rodinné prostředí žáků v případě problémů, zabezpečovat poradenství o systému sociálního zabezpečení, spolupracovat s rodinou žáka, orgány sociální péče a jinými institucemi a organizacemi. V těchto dílčích oblastech je školní sociální pracovník jednoznačně uváděn jako kompetentní osoba pro řešení a je upřednostněn před speciálním pedagogem. Současně tyto aktivity korespondují s kompetencemi školního sociálního pracovníka v zahraničí.

Na otázku, kdo by měl zejména organizovat preventivní aktivity zaměřené na prevenci sociálně patologických jevů ve škole, odpovídají respondenti, že by se tím měl zabývat speciální pedagog. Tato odpověď je patrně důsledkem současné situace na školách, kdy narůstající rizikové jevy již není možné zvládat běžnými postupy, a učitelé mají potřebu specializovaného přístupu. V současné školní praxi vykonává aktivity spojené s primární prevencí sociálně-patologických jevů školní metodik prevence, jehož činnosti vymezuje příloha č. 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Do kompetencí speciálního pedagoga, tak jak je uvádíme v teoretické části, tato oblast nezapadá.

V otázce zaměřené na pomoc s emočními problémy, problémovým a poruchovým chováním, v zapojení do vrstevnické skupiny více než polovina respondentů odpovídá, že by žákům měl pomáhat především psycholog. V našich školách je školních psychologů v současné době minimum. V oblasti Frýdlantska v době provádění výzkumu na školách žádný psycholog nebyl. Speciální pedagogové specializovaní na etopedii v současné praxi pracují hlavně v zařízeních pro děti se závažnějšími poruchami chování, na běžné základní škole se s nimi nesetkáme.

V teoretické části uvádíme, že v České republice není pozice školního sociálního pracovníka legislativně ukotvena. Šetřením jsme dospěli k závěru, že si pedagogové tuto pozici spojují především s:

- posuzováním rodinného prostředí žáků (tabulka č. 1., graf č. 1)
- zajištěním poradenství o systému sociálního zabezpečení (tabulka č. 2, graf č. 2)
- spoluprací s rodinou žáka, orgány sociální péče a jinými institucemi a organizacemi (tabulka č. 3, graf č. 3)

Tyto aktivity korespondují s činnostmi sociálních pracovníků ((Zákon č. 108/2006 Sb., § 109).

Předpoklad č. 1. verifikujeme.

2. Předpokládáme, že většina pedagogů deklaruje potřebu zřídit pozici školního sociálního pracovníka.

Ověření předpokladu:

Na ověření druhého předpokladu byly zaměřeny v kvantitativní části šetření otázky č. 7, 8 a v kvalitativní části otázka č. 1. Otázka č. 7. nabízela respondentům výběr problémů žáků, na kterých by se měli případně podílet školní sociální pracovníci. Za žádoucí považují pedagogové účast při řešení u nepravdivé školní docházky a záškoláctví, u problémů s učením vyplývajících ze sociálně znevýhodněného prostředí rodiny žáka, šikany a kyberšikany, u problémového chování žáků ve vztahu k autoritám.

V kapitole 2.1 v teoretické části práce píšeme o škole jako o sociálním systému a o důležitosti vlivu rodiny na prožívání socializace žáků ve školním prostředí. Tyto otázky s problematikou souvisejí a učitelé svými odpověďmi dávají najevo, že školy nutně potřebují mít snadno dostupné metody a nástroje k aktivnímu a aktuálnímu řešení těchto problémů. Popsané problémy patří k činnostem školních sociálních pracovníků v zahraničí.

V oblastech týkajících se vývojových poruch, neurotických problémů, poruch učení, a problémů s učením vyplývajících z odlišného jazykového a kulturního prostředí žáků nebyla účast školního sociálního pracovníka na řešení problémů označena. Tyto oblasti a přiměřená intervence patří do kompetencí speciálních pedagogů.

V odpovědích na otázku č. 8. vyjádřili respondenti svůj názor na činnost školních sociálních pracovníků, které by zvýšily školní úspěšnost žáků.

Z odpovědí vyplývá, že nejvíce by na školní úspěšnost žáků měly vliv tyto činnosti školního sociálního pracovníka:

- vyhledávací činnost s cílem vyhledávání žáků z rodin v hmotné a sociální nouzi (80%)

- spolupráce s vybranými institucemi při řešení individuálních případů (75%)

Další odpovědi uvedené v tabulce č. 8. též respondenti považují za velmi důležité pro zvýšení školní úspěšnosti žáků. V následující tabulce (č. 9.) se respondenti vyjadřovali k osobám a institucím, se kterými by měl školní sociální pracovník spolupracovat. Z obou tabulek jasně vyplývá, že osoba, která má všechny tyto činnosti v kompetenci, by měla být osobně obeznámena s problematikou, měla by znát osobně klienty a život komunity a oblasti, ve které působí. Školní sociální pracovník, který je přímo zaměstnancem školy, se jeví jako ideální osoba.

Předpoklad č. 2. verifikujeme.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala potřebností zavedení pozice školního sociálního pracovníka, jeho kompetencemi a oblastmi spolupráce se speciálním pedagogem. V teoretické části jsme vymezili základní pojmy, které souvisejí se zkoumaným tématem. Ve výzkumné části jsme uplatnili kvantitativní i kvalitativní metody výzkumu, následně jsme popsali a interpretovali získané údaje. Cílem práce není přesné vymezení a definování kompetencí školních sociálních pracovníků a jejich náplně práce. Cílem této bakalářské práce je ukázat na oblast v současném školství v ČR, která je významnou složkou celého výchovně-vzdělávacího procesu, má přímý vliv na práci pedagogů i na žáky a v současném systému je nedostatečně ošetřena.

Školní každodenní praxe ukazuje, že na výchovně vzdělávací proces žáků má značný vliv i sociální prostředí, které přesahuje hranice školy. Výzkum ukazuje rostoucí potřebu poradenské činnosti. Poradenství jako celek musí v reakci na situaci nabízet služby, které korespondují se šíří vlivů školního i mimoškolního prostředí. Výzkumná část označuje oblasti ve školní praxi, ve kterých by mohl působit školní sociální pracovník. Účelem není přesné a dokonalé vymezení jeho kompetencí, jde spíše o snahu ukázat potřebu profese, která ovládá postupy, metody a nástroje pro práci s žáky a souvisejícími sociálními skupinami a spolupracujícími institucemi ve vybraných, a ve výzkumu zmiňovaných, oblastech.

Z výsledků výzkumu patrné, že je potřeba specifické intervence na základě potřeby dítěte a školy. Z výzkumného šetření vyplynula jasná potřeba pedagogických pracovníků k zavedení pozice školního sociálního pracovníka. Z jednotlivých otázek vyplývá, že jsou si pracovníci na školách vědomi specifík práce a podpor, které je možné požadovat po speciálních pedagozích a zároveň potřeba řešit problémy, které speciální pedagogové neřeší a nespádají do jejich kompetencí. Šetření dále ukazuje problematiku, které by se školní sociální pracovník věnoval. Jedná se o zásadní aspekty v oblasti spolupráce s rodinou žáků, s orgány sociální péče a jinými institucemi a organizacemi. Pro spolupráci s rodinou žáka je nezbytná kontinuální znalost dítěte, rodiny i jejího zázemí, prostředí i komunitního života. Potřeba pomoci a podpory odborníka se dále jako velmi žádoucí ukazovala v případech týkajících se problémů s učením vyplývajících ze sociálně znevýhodněného prostředí rodiny žáka. Zákon definuje dítě ze sociálně znevýhodněného

prostředí jako dítě se speciálními vzdělávacími potřebami a v době probíhající integrace je nezbytné tento problém aktivně a konkrétními kroky řešit.

Cílové skupiny, se kterými by měl školní sociální pracovník spolupracovat a komunikovat, můžeme označit za totožné se s cílovými skupinami, se kterými by podle účastníků výzkumu měl spolupracovat speciální pedagog. Rozdíly v hodnocení jsou pouze nepatrné. Tato shoda podporuje myšlenku, že je nutná spolupráce a kooperace všech jmenovaných účastníků výchovně vzdělávacího procesu. Cílové skupiny jsou stejné, liší se oblast specifického a odborného působení. Zjednodušíme-li a shrneme zmiňované poznatky, můžeme říct, že učitelé mají učit, speciální pedagogové se mají věnovat specifickým potřebám žáků a poskytovat odbornou pomoc a konzultace v rámci svých kompetencí. Na oblast související se sociálním rozměrem školství by se měl zaměřit **školní sociální pedagog**. Takováto kooperace by jistě přispívala ke zvyšování školní úspěšnosti žáků s přesahem do jejich životů.

Navrhovaná opatření

Bakalářská práce poukazuje na rostoucí podíl poradenských služeb v systému vzdělávání v ČR. Nabídka služeb, pomoci a podpory by měla pružně reagovat na potřeby klientů a vyvíjet se a přizpůsobovat se požadavkům, které se mění současně s životem celé společnosti.

Šetření ukázalo, že ve školách existují oblasti se specifickými problémy, které školy a učitelé nezvládají a neumějí řešit. Přirozeně hledají východisko ze své situace v poradenských zařízeních.

Speciální pedagogika má v našem školství významné postavení a vysoká specializovaná odbornost speciálních pedagogů je cennou pomocí žákům i učitelům. Tato práce je náročná a je nutné ji podporovat, aby mohla naplno uplatnit svůj potenciál. Přesto je speciálních pedagogů ve školách stále málo a je nemyslitelné rozšířit jejich působení na aktivity týkající se problémů jednotlivců i škol, plynoucích ze sociální oblasti. V zájmu žáků i škol je tedy spíše účast odborníků orientujících se v sociální problematice a působících na celkové sociální klima školy. Jelikož děti tráví ve školách a jiných institucích spadajících pod MŠMT velkou část dne, působí tedy proces socializace v sociálním klimatu zmíněných institucí významně na utváření jejich osobnosti. Odborníkem, který tuto oblast zaštítí, je školní sociální pracovník.

Úkolem pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a také Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky je prosazení zavedení této pozice na školách a legislativně i prakticky umožnit přímou a konkrétní intervenci v případě nutnosti v sociálních otázkách vzdělávání. Tím se zároveň zkvalitní nabídka poradenských služeb.

Doporučujeme pokračovat ve výzkumech a získávání podkladů zabývajících se vymezením práce školního sociálního pracovníka. Tyto podklady mohou být užitečné i pro přípravu a vzdělávání školních sociálních pracovníků.

Dále doporučujeme se v dalších výzkumech soustředit na možnosti financování sociálních pracovníků na školách.

Seznam použitých zdrojů

CUTIOVÁ, Barbora. *Školská sociální práce – prepojenie medzi školou a rodinou*. In: Zborník konferencie poskytovateľov sociálnych služieb rodinám s deťmi. Trnava 2008.

GULOVÁ, Lenka, *Sociální práce* 1. vyd. Praha 2011. Grada ISBN 978-80-247-3379-1

GILLERNOVÁ, Ilona, KREJČOVÁ, Lenka a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. 1. vyd. Praha 2012: Grada. ISBN 978-80-247-3472-9

HRONÍK, František. *Hodnocení pracovníků*. 1.vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1458-2

HELUS, Zdeněk, 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1 vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1168-3.

MATOUŠEK, Oldřich, *Slovník sociální práce*. 1. Vyd. Praha 2003. Portál ISBN 80-7178-549-0

MATOUŠEK, Oldřich, et al. 2007. *Sociální služby*. 1 vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, O., a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-818-0.

LANGOVÁ, M., HEŘMANOVÁ, V., TRPIŠOVSKÁ, D., VACÍNOVÁ, M., a kol., 2005 *Psychologické aspekty školního poradenství*. 1. vyd. Ústí n. L.: Univerzita J. E. Purkyně. ISBN 80-7044-719-2.

LEVICKÁ, Jana, 2008. *Možnosti realizácie školskej sociálnej práce na Slovensku*.

In: LEVICKÁ, J., eds. *Školská sociálna práca: zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou*. Trnava: FzaSP TU v Trnavě, s. 7–14. ISBN 978-80-8082-246-0.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie* Praha 1999: 1. vyd. Academia. ISBN 80-200-0690-7

NOVOSAD, Libor, 2000. *Základy speciálního poradenství*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-174-3

POTMĚŠILOVÁ, Petra a kol. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. Univerzita Palackého v Olomouci, 1. vydání, 2013. ISBN 978-80-244-3831-3

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří, 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8

TOKÁROVÁ, Anna, MATULAYOVÁ, Tatiana. Školní sociální pracovník, in Matoušek a kol.: Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál, 2013. 978-80-262-0366-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha 2005: 1. vyd. Karolinum. ISBN 80-246-1074-4

Internetové zdroje:

INTERNATIONAL NETORK FOR SCHOOL SOCIAL WORK [online]. 2013 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://internationalnetwork-schoolsocialwork.htmlplanet.com/>

LABÁTH, Vladimír. *Školská sociálna práca – potreba alebo rozmar?* Efeta, 1999, roč. 9, č. 3. s.4-5. [online] [cit. 2015-01-12] Dostupné na internetu: http://www.efeta.sk/upload/oldies/efeta_1999_3.pdf ISSN 1335-1397

MATULAYOVÁ, Tatiana. *Školská sociálna práca: analýza legislatívy Slovenskej a Českej republiky* Sociální práce, 2014 [online]. [cit. 2015-01-12] Dostupné na internetu: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=2&clanek=480> ISSN 1805-885

MIOVSKÝ, Michal. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Sdružení SCAN, 2010 [online]. [cit. 2015-01-12] Dostupné na internetu: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.policie.cz%2Fsoubor%2Fucebnice-prevence.aspx&ei=iII-VYvYHY7IsQTBg4DgDg&usg=AFQjCNGw9lsHygIJwo5czOgJ48BWSmBL-w&sig2=UhDEPyqzcwYwf-08aoX_0w&bvm=bv.91665533,d.cWc ISBN: 978-80-87258-47-7

NEJEZCHLEB, J. 2008. *Socioekonomická analýza města Frýdlant v Čechách*. [online]. [cit. 2015-01-12] Dostupné z: http://is.muni.cz/th/137404/esf_b/Nejezchleb_BP.pdf

SCHOOLSOCIALWORKASSOCIATIONOF AMERICA Our Vision [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné na internetu: <http://www.sswaa.org/>.

ŠTRACHOVÁ, Klára. *Mají na to*. [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné na internetu: <http://www.majinato.cz/27-specialni-pedagog.php>

UKAZATEL INKLUZE. [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné na internetu: http://www.inkluze.cz/_upload/ukazatel-inkluze.pdf

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2012, částka 20 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2006, částka 111 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2009, částka 37 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z:

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Zákon č. 333/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2012, částka 123 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-333>

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník Školní sociální pracovník

Příloha A: Dotazník Školní sociální pracovník

Dotazník „Školní sociální pracovník v ČR“

Jsem studentka Katedry sociálních studií a speciální pedagogiky Technické univerzity v Liberci a podílím se na výzkumu podmínek ustavení možné budoucí pracovní pozice školního sociálního pracovníka v České republice. Zjišťujeme názory učitelů, speciálních pedagogů, psychologů a sociálních pracovníků na tuto pracovní pozici. Obracíme se na Vás s prosbou o spolupráci.

Výzkum je anonymní a údaje, které nám poskytnete, budou použity jen pro účely statistického zpracování v rámci našeho výzkumu.

Děkuji za spolupráci.

Daniela Majtyková

1. Kdo by měl zejména posuzovat rodinné prostředí žáků v případě problémů?

Zvolte jednu možnost.

- 1.1 učitel
- 1.2 speciální pedagog
- 1.3 psycholog
- 1.4 sociální pracovník (např. obce, odd. sociálně-právní ochrany, školy)

2. Kdo by měl zejména organizovat preventivní aktivity zaměřené na prevenci sociálně patologických jevů ve škole? Zvolte jednu možnost.

- 2.1 učitel
- 2.2 speciální pedagog
- 2.3 psycholog
- 2.4 sociální pracovník (např. obce, odd. sociálně-právní ochrany)

3. Kdo by měl zejména spolupracovat s rodinou žáka, orgány sociální péče a jinými institucemi a organizacemi? Zvolte jednu možnost.

- 3.1 učitel
- 3.2 speciální pedagog
- 3.3 psycholog
- 3.4 sociální pracovník (např. obce, odd. sociálně-právní ochrany)

4. Kdo by měl zejména zabezpečovat poradenství žákům, rodičům, ale i učitelům a dalším pracovníkům školy o systému sociálního zabezpečení a sociálně-právní ochrany dětí a mládeže? Zvolte jednu možnost.

- 4.1 učitel
- 4.2 speciální pedagog
- 4.3 psycholog
- 4.4 sociální pracovník (např. obce, odd. sociálně-právní ochrany)

5. Kdo by měl zejména pomáhat žákům s emočními problémy, problémovým a poruchovým chováním v zapojení do vrstevnické skupiny? Zvolte jednu možnost.

- 5.1 učitel
- 5.2 speciální pedagog
- 5.3 psycholog
- 5.4 sociální pracovník (např. obce, odd. sociálně-právní ochrany)

6. Kdo by měl zejména propagovat školu, přispívat k jejímu pozitivnímu obrazu na veřejnosti? Zvolte jednu možnost.

6.1 učitel

6.2 speciální pedagog

6.3 psycholog

6.4 sociální pracovník (např. obce, odd. sociálně-právní ochrany)

7. Považujete za žádoucí, aby se na řešení následujících problémů žáků podíleli i školní sociální pracovníci? Označte ano/žádoucí anebo ne/nežádoucí.

1	vývojové poruchy	Ano	Ne
2	neurotické problémy	Ano	Ne
3	poruchy učení	Ano	Ne
4	problémy s učením vyplývající z odlišného jazykového a kulturního prostředí žáka	Ano	Ne
5	problémy s učením vyplývající ze sociálně znevýhodněného prostředí rodiny žáka	Ano	Ne
6	nepravidelná docházka do školy, opakované opožděné příchody, záškoláctví	Ano	Ne
7	poruchy chování	Ano	Ne
8	problémové chování žáků ve vztahu k autoritám	Ano	Ne
9	spory mezi žáky	Ano	Ne
10	šikana, kyberšikana	Ano	Ne
11	vytváření zdravého sociálního klimatu ve škole	Ano	Ne

8. Přispěly by ke zvýšení školské úspěšnosti žáků následující činnosti školních sociálních pracovníků? Označte ano/přispěli by anebo ne/nepřispěli by.

1	včasná diagnostika ohrožení žáka	Ano	Ne
2	vyhledávací činnost s cílem vyhledávání žáků v hmotné a sociální nouzi	Ano	Ne
3	krizová intervence	Ano	Ne
4	nápravná činnost, která představuje souhrn postupů na dosažení pozitivní změny v konání žáka s cílem zmírnit hmotnou nebo sociální nouzi	Ano	Ne
5	sociální poradenství zaměřené na zjištění rozsahu a charakteru hmotné nebo sociální nouze, na zjištění příčin jejího vzniku, na poskytnutí informací o možnostech řešení a na usměrnění rodičů při volbě a uplatňování forem sociální pomoci	Ano	Ne
6	sociální poradenství s cílem doporučit poskytnutí odborných poradenských služeb specializovanými institucemi rodičům a žákům	Ano	Ne

7	vytváření rovných příležitostí ve vzdělávání pro žáky ze sociálně vyloučených skupin	Ano	Ne
8	práce s rodiči žáků metodami sociální práce v kombinaci s metodami edukace dospělých	Ano	Ne
9	školská a rodinná mediace	Ano	Ne
10	spolupráce s vybranými institucemi při řešení individuálních případů	Ano	Ne
11	podpora vytváření multikulturního prostředí ve škole	Ano	Ne
12	získávání zdrojů například projektovou činností či medializací	Ano	Ne
13	komunikace s médii a jinými organizacemi v oblasti sociálních služeb s pověřením zřizovatele	Ano	Ne

9. S kterými cílovými skupinami by měl pracovat školní sociální pracovník:

1	s žáky	Ano	Ne
2	s rodiči	Ano	Ne
3	s učiteli	Ano	Ne
4	se speciálními pedagogy	Ano	Ne
5	s asistenty učitelů	Ano	Ne
6	s psychology	Ano	Ne
7	se sociálními pracovníky	Ano	Ne
8	s odděleními sociálněprávní ochrany	Ano	Ne
9	se soudy	Ano	Ne
10	s policií	Ano	Ne
11	s organizacemi občanské společnosti: občanská sdružení, neziskové organizace...	Ano	Ne
12	s církvemi	Ano	Ne

10. S kterými cílovými skupinami by měl pracovat školní speciální pedagog:

1	s žáky	Ano	Ne
2	s rodiči	Ano	Ne
3	s učiteli	Ano	Ne
4	se speciálními pedagogy	Ano	Ne
5	s asistenty učitelů	Ano	Ne
6	s psychology	Ano	Ne
7	se sociálními pracovníky	Ano	Ne
8	s odděleními sociálněprávní ochrany	Ano	Ne
9	se soudy	Ano	Ne
10	s policií	Ano	Ne
11	s organizacemi občanské společnosti: občanská sdružení, neziskové organizace...	Ano	Ne
12	s církvemi	Ano	Ne

11. Řízený rozhovor –uvedte argumenty ve prospěch ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků. Za jaké důležité je považujete?

Při hodnocení použijte známky 1–5, přičemž 1 znamená „velmi důležité“ a 5 „absolutně nedůležité“.

1	zvyšující se podíl žáků s poruchami učení	1	2	3	4	5
2	zvyšující se podíl žáků s poruchami chování	1	2	3	4	5
3	zvyšující se podíl žáků se specifickými vzdělávacími potřebami/zdravotní znevýhodnění	1	2	3	4	5
4	zvyšující se podíl žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí	1	2	3	4	5
5	zvyšující se podíl žáků z kulturně odlišného prostředí	1	2	3	4	5
6	prohlubující se sociální nerovnost ve třídách, školách	1	2	3	4	5
7	zvyšující se riziko ohrožení morálního vývoje dětí a mládeže způsobené rozvojem informačně komunikačních technologií (internet, Facebook)	1	2	3	4	5
8	zvyšující se riziko ohrožení morálního vývoje dětí a mládeže konzumním životním stylem	1	2	3	4	5
9	přetíženost učitelů	1	2	3	4	5
10	nedostatek asistentů učitelů	1	2	3	4	5
11	nedostatek školních psychologů zaměstnaných na úvazek ve školách	1	2	3	4	5
12	nedostatek školních speciálních pedagogů zaměstnaných na úvazek ve školách					
13	rostoucí potřeba spolupráce se sociálními pracovníky oddělení sociálně-právní ochrany	1	2	3	4	5
14	rostoucí výskyt sociálně-patologických jevů ve škole	1	2	3	4	5

12. Řízený rozhovor - které podmínky by měly být splněny, aby mohla být ustavená pracovní pozice školních sociálních pracovníků?

Při hodnocení použijte známky 1–5, přičemž 1 znamená „velmi důležité“ a 5 „absolutně nedůležité“.

1	Je potřebná změna školské legislativy.	1	2	3	4	5
2	Je potřebné alokovat finanční prostředky a zajištění mzdových nároků školských sociálních pracovníků.	1	2	3	4	5
3	Je potřebné připravit školy a poradenská zařízení na zavedení nové profese.	1	2	3	4	5
4	Je potřebné nejprve vytvořit podmínky pro získání kvalifikace pro výkon školské sociální práce.	1	2	3	4	5
5	Je potřebné nejprve zrealizovat reprezentativní výzkumy, které prokáží potřebu školské sociální práce v ČR.	1	2	3	4	5
6	Je potřebné zajistit spolupráci mezi rezortem školství a sociálních věcí.	1	2	3	4	5

13. Řízený rozhovor - které překážky podle Vás brání ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků:

Při hodnocení použijte známky 1–5, přičemž 1 znamená „velmi důležité“ a 5 „absolutně nedůležité“.

1	Názor, že není potřeba zavádět další profesi	1	2	3	4	5
2	Názor, že sociální práce je ještě stále v českých podmínkách nedostatečně rozvinutou profesí	1	2	3	4	5
3	Nedostatek kvalifikovaných sociálních pracovníků	1	2	3	4	5
4	Chybějící zkušenost se spoluprací se sociálními pracovníky při řešení problémů žáků	1	2	3	4	5
5	Nedostatek finančních prostředků na mzdy	1	2	3	4	5

14. Řízený rozhovor - které překážky podle Vás brání ustavení pracovní pozice školních sociálních pracovníků na úrovni odborných zaměstnanců škol, školských zařízení a oddělení sociálně-právní ochrany dětí:

Při hodnocení použijte známky 1–5, přičemž 1 znamená „velmi důležité“ a 5 „absolutně nedůležité“.

1	Obava z konkurence	1	2	3	4	5
2	Nedostatečná informovanost o sociální práci	1	2	3	4	5
3	Nedostatek kvalifikovaných sociálních pracovníků	1	2	3	4	5
4	Chybějící zkušenost multidisciplinární spolupráce při řešení problémů žáků	1	2	3	4	5
5	Nedostatek finančních prostředků na mzdy	1	2	3	4	5
6	Jiné, doplňte	1	2	3	4	5

Jste:

1	Muž
2	Žena

Kolik je Vám let?

Kolik let vykonáváte praxi v oboru?

Jaké je Vaše aktuální nejvyšší dosažené vzdělání?

1	Neukončené základní
2	Základní
3	Středoškolské bez maturity
4	Středoškolské s maturitou
5	1. stupeň vysokoškolského studia (Bc.)
6	2. stupeň vysokoškolského studia (Mgr., Ing.)
7	3. stupeň vysokoškolského studia a vyšší

Ve kterém kraji pracujete?

1	Liberecký
2	Ústecký
3	Jiný (uveďte):

Jste:

1	Učitel
2	Speciální pedagog
3	Metodik prevence
4	Psycholog
5	Výchovný poradce
6	Preventista
7	Ředitel školy
8	Zástupce ředitele školy
9	Vědoucí pracovník poradenského zařízení
10	Sociální pracovník PPP, CPS...
11	Terénní sociální pracovník
12	Sociální kurátor

Jste zaměstnancem

1	Školy
2	Poradenského zařízení
3	Oddělení sociálně právní ochrany
4	Jiné, uveďte

Prostor pro Vaše připomínky a komentáře: